

Grunnlagsdokument for 2. halvår 2021

Engrospriser for lam, storfe og egg

Styrevedtak i Nortura – 12. mai 2021

Planlagt gjennomsnittlig engrospris for storfe økes med kr 2 per kilo til kr 66,30 per kilo for andre halvår 2021.

Planlagt gjennomsnittlig engrospris for lam økes med kr 2,50 per kilo til 69,40 per kilo for andre halvår 2021.

Planlagt gjennomsnittlig engrospris for egg økes med kr 0,40 per kilo til 20,70 for andre halvår 2021.

Offentliggjøring av vedtak:

Aktørene i kjøtt- og eggbransjen ble orientert om vedtaket umiddelbart etter at styrets beslutning ble fattet. Det vises det til Nortura Totalmarked sine nettsider:

<http://totalmarked.nortura.no>

Markedsordningen skal bidra til at det norske markedet tilbys riktige mengder av kjøtt av storfe, sau/lam og egg til rett tid og med rett kvalitet. Prisfastsettingen vil være det viktigste verktøyet for å lykkes med denne oppgaven. Engrosprisen skal settes slik at det både på kort sikt (først kommende prisperioder) og mellomlang sikt (2 – 3 år) gir grunnlag for en optimal markedsdekning, der både tilførsler fra innenlands produksjon og vedtatt tollfri import tas hensyn til. Innenfor de rammer som dette til enhver tid vil sette for prisfastsettingen, skal prisen settes slik at markedsinntektene sammen med offentlige virkemidler og generelle rammevilkår bidrar til økonomisk bærekraft i hele varekjeden fram til engrosprispunktet. Nortura skal som markedsregulator forvalte denne oppgaven på en transparent og konkurransenøytral måte.

Innhold

INNHold	3
1 SAMMENDRAG	5
1.1 PRISVURDERING STORFE.....	5
1.2 PRISVURDERING SAU OG LAM.....	6
1.3 PRISVURDERING EGG	7
2 GRUNNLAGSDOKUMENTETS FUNKSJON	8
3 ØKONOMISK UTVIKLING, RAMMEVILKÅR OG FORBRUKERTRENDER	9
3.1 INDIKATORER FOR NASJONALØKONOMIEN	9
3.1.1 Utviklingen i norsk økonomi.....	9
3.1.2 Befolkningsveksten	9
3.1.3 Selveforsyningsgrad.....	10
3.2 IMPORT, INTERNASJONALE BETINGELSER OG GRENSEHANDEL.....	11
3.2.1 Handelsavtaler	12
3.2.2 Generell tollnedsettelse	15
3.2.3 Grensehandel	16
3.3 PRODUKSJONS- OG MARKEDSUTVIKLING INTERNASJONALT	17
3.3.1 Verdensproduksjon og -handel	17
3.3.2 Pris	18
3.3.3 Produksjon, handel og pris, ulike dyreslag	19
3.3.4 Generelle fremtidsutsikter kjøtt.....	20
3.4 ENDRINGER I SPISEVANENE	21
3.4.1 Forbruk og trender, kjøtt.....	21
4 OVERORDNET OM NORSK JORDBRUK OG NÆRINGSMIDDELINDUSTRI	35
4.1 MARKED OG PRIS – PROGNOSE, JORDBRUKSAVTALE OG IMPORTVERN.....	35
4.1.1 Kjøtt- og eggmarkedet i 2020.....	35
4.1.2 Prognose for produksjon og engrossalg for 2021	36
4.2 RESULTAT AV JORDBRUKSOPPGJØRET SOM PÅVIRKER STORFE, SAU/LAM OG EGG	37
4.3 LANGTIDSUTSIKTER FOR MARKEDSBALANSE KJØTT OG EGG	37
4.4 PRISDANNELSEN FOR KJØTT OG EGG.....	39
4.4.1 Engrospris.....	39
4.4.2 Avregningspris	39
5 STORFE	41
5.1 MARKED OG PRISER.....	42
5.1.1 Prognosen for 2021.....	42
5.1.2 Målpris/engrospris, oppnådd pris og omsetningsavgift.....	43
5.1.3 Import av storfe	43
5.2 PRISER OG PRISDANNELSE ETTER ENGROSPRISPUNKTET	44
5.2.1 Utviklingen i forbrukerpriser kontra engrospris og produsentpris	44
5.3 PRODUKSJON, STRUKTUR OG PRODUKSJONSØKONOMI.....	45
5.3.1 Utviklingen i kutallet	45
5.3.2 Resultater for referansebruk nr. 8.....	46
5.3.3 Dekningsbidrag i ammekuproduksjonen.....	47

5.4	LANGTIDSUTSIKTER STORFE.....	48
6	SAU OG LAM.....	49
6.1	MARKED OG PRISER.....	50
6.1.1	<i>Prognosen for 2021</i>	50
6.1.2	<i>Reguleringslager</i>	50
6.1.3	<i>Målpris/engrospris, oppnådd pris og omsetningsavgift</i>	51
6.1.4	<i>Import av sau og lam</i>	52
6.2	PRISDANNELSE ETTER ENGROSPRISPUNKTET SAU OG LAM.....	53
	<i>Butikkpriser sau og lam</i>	53
6.3	PRODUKSJON, STRUKTUR OG PRODUKSJONSØKONOMI.....	54
6.3.1	<i>Utviklingen i sauetall og struktur</i>	54
6.3.2	<i>Referansebruk 3</i>	57
6.3.3	<i>Dekningsbidrag for sauebrukene</i>	58
6.4	LANGTIDSUTSIKTER SAU OG LAM.....	59
7	EGG.....	60
7.1	MARKED OG PRIS.....	61
7.1.1	<i>Prognosen for 2021</i>	61
7.1.2	<i>Målpris/engrospris, oppnådd pris og omsetningsavgift</i>	61
7.1.3	<i>Markedsutviklingen for egg</i>	62
7.1.4	<i>Import av egg innenfor importkvotene</i>	63
7.1.5	<i>Forbrukerpriser og utvikling i engrospriser</i>	64
7.2	PRODUKSJON, STRUKTUR OG PRODUKSJONSØKONOMI.....	64
7.2.1	<i>Struktur og produksjon i ulike innredninger</i>	64
7.2.2	<i>Referansebruk 6 – korn og egg</i>	65
7.2.3	<i>Dekningsbidrags- og lønnsomhetskalkyler i eggproduksjonen</i>	65
7.3	LANGTIDSUTSIKTER EGG.....	66
8	VEDLEGG.....	67

1 Sammendrag

1.1 Prisvurdering storfe

Prognosen per mai viser et underskudd av storfe på 9 300 tonn i 2021. Årsaken til den store underdekningen er bortfall av grensehandel og mindre reising blant nordmenn. Når samfunnet normaliseres vil underskuddet hensyntatt importkvotene trolig være om lag 3000 tonn.

Det er en underdekning av norsk storfe, men det er nyetableringer og utvidelser som er planlagt, eller allerede er satt i gang. Dette innebærer at det er et begrenset rom for økning i storfeproduksjonen framover. Små endringer i salget eller endring i melkevolumet gir store utslag.

Vi opplever økende interesse for norsk storfekjøtt i markedet. Allikevel ser vi at fremforhandlede importkvoter vil bli benyttet.

Det er mange faktorer som påvirker markedsbalansen for storfe på lang sikt. I analysen av markedsutsikter fram mot 2025 er det et begrenset handlingsrom for økning i antall ammekyr. Med bakgrunn i at salget fort kan endre seg og melkeprodusentene tilpasser seg reduserte kvoter, i tillegg til at en ser en stor interesse blant bønder som ønsker å starte opp med ammekyr nærmer vi oss markedsdekning hensyntatt importkvotene.

Tollvernet setter begrensninger for prisuttaket på storfe også i perioder med normal valutakurs. Analyser av tollvernet viser at ordinære er svakt for hele slakt av storfe.

Planlagt gjennomsnittlig engrospris for storfe økes med kr 2 pr kilo til kr 66,30 per kilo for andre halvår 2021.

1.2 Prisvurdering sau og lam

Prognosen fra mai viser en bedre markedssituasjon for sau og lam. Det er om lag balanse for sau og lam i 2021. Etter flere år med overproduksjon og vekslende etterspørsel opplever vi økt salg og tomt reguleringslager før ny sesong.

Langtidsutsiktene fram til 2025 viser at det ikke vil være rom for økning i produksjonen av sau- og lammekjøtt de nærmeste årene.

De siste årene har det vært nødvendig å bruke pris aktivt for å stimulere salget av sau og lam. Engrosprisen på sau har blitt løftet og vil nærme seg et mer normalt nivå i 2021. Prisen på lam av svak kvalitet er betydelig redusert.

Prognosen for 2021 viser en underdekning og lavere reguleringslager ved utgangen av året enn i starten. Under forutsetningen av at produksjonen ikke økes, er det håp om balanse også litt lenger fram. Vi ser derfor muligheter for prisøkninger på sau og lam.

Planlagt gjennomsnittlig engrospris for lam økes med kr 2,50 pr kilo til 69,40 per kilo for andre halvår 2021.

1.3 Prisvurdering egg

Det har i lengre perioder vært overskudd av egg i markedet, men overskuddet har vært håndtert med førtidsslakting.

Langtidsutsiktene fram til 2025 viser at det ikke vil være rom for økning i produksjonen av egg de nærmeste årene.

Bestillinger fra handelen og industrien er nå primært egg fra frittgående høner. Omstillingen hos eggprodusentene har vært betydelig. 96 % av eggene i Nortura er nå fra frittgående høner, og etterspørselen blir etter hvert bedre dekket. Volumet av egg fra høner i miljøinnredning er nå på et nivå som gjør at Nortura har omsetning både av konsumegg og eggprodukter til storhusholdningsmarkedet. Det er viktig å understreke at Nortura ikke kan garantere hvor lenge markedet for egg fra miljøinnredning er tilgjengelig. I dag er prisdifferansen mellom egg fra frittgående produksjonssystemer 2,7 kr høyere enn egg fra miljøinnredning. Rimelige egg er årsaken til at vi klarer å få solgt eggene fra miljøinnredning.

Importvernet er svakt for egg, men norske egg har en sterk posisjon i markedet og konsumegg til dagligvare er mindre utsatt for å erstattes med importerte egg.

Det er viktig at en unngår en ukontrollert oppbygging av produksjonskapasitet, og det er ikke rom for produksjonsøkninger nå.

Planlagt gjennomsnittlig engrospris for egg, både fra frittgående og miljøinnredning økes med kr 0,4 pr kilo til kr 20,70 for andre halvår 2021.

2 Grunnlagsdokumentets funksjon

I Grunnlagsdokumentet gjennomgås forhold som har betydning for fastsetting av *gjennomsnittlig planlagt engrospris*.

Den volumbaserte markedsordningen for storfekjøtt ble vedtatt i Stortinget den 19. juni 2009, som en del av Stortingets behandling av St.prp. nr. 75 (2008 -2009) Om Jordbruksoppgjøret 2009. I Jordbruksoppgjøret 2013 ble det avtalt at også sau/lam og egg legges over i volummodellen, jfr. Prop. 164S (2012-2013).

I den volumbaserte markedsordningen skal Nortura som markedsregulator fastsette *planlagt gjennomsnittlig engrospris på representantvaren for kommende prisperiode*. Datoen for fastsetting og kunngjøring av planlagt gjennomsnittlig engrospris skal være innen 25. mai og 25. oktober hvert år. Som et grunnlag for den interne og eksterne prosessen fram mot beslutning, blir det utarbeidet et *grunnlagsdokument*.

Grunnlagsdokumentets hovedfunksjon er å dokumentere og vurdere alle relevante forhold før Nortura fastsetter planlagt gjennomsnittlig engrospris.

3 Økonomisk utvikling, rammevilkår og forbrukertrender

Både tilbuds- og etterspørselssiden for kjøtt og egg påvirkes av den generelle økonomiske og sosiale utviklingen og de politiske rammevilkårene. I dette kapitlet peker vi på noen sentrale områder av nasjonaløkonomien generelt. Forhold som forbruks- og befolkningsutvikling, utviklingen i BNP, lønns- og kostnadsvekst og konsumprisutvikling vurderes. I tillegg omtales kort noen viktige trender i forbrukermarkedet og indikatorer på utviklingen hos våre viktigste handelspartnere.

3.1 Indikatorer for nasjonaløkonomien

Norsk økonomi har i flere år hatt en god vekst, men veksten avtok i fjor høst. Starten av 2021 preges fremdeles av utbruddet av koronavirus i mars 2020. I Norge har Regjeringen vedtatt flere økonomiske krisepakker for å hjelpe bedrifter gjennom krisen og Norges Bank satte ned styringsrenten til 0 %. Det er forventet at styringsrenten vil settes opp igjen mot slutten av 2021. I tillegg påvirkes økonomien av lav oljepris og svekket valuta.

3.1.1 Utviklingen i norsk økonomi¹

2020 har vært sterkt preget av koronapandemien etter at Regjeringen satte inn strenge tiltak 12. mars 2020 for å hindre spredningen av koronavirus i Norge. Dette innebar blant annet stenging av skoler og barnehager, ulike arrangementer og tjenestetilbud samt hjemmekontor for alle som har mulighet til det. Tiltakene, omfanget og varigheten av koronavirus-utbruddet påvirket norsk og internasjonal økonomi negativt. For å dempe de negative økonomiske konsekvensene av et nedstengt Norge, besluttet Norges Banks komité for pengepolitikk og finansiell stabilitet den 6. mai å sette ned styringsrenten til 0 prosent. Dette har bidratt til å dempe de negative virkningene og begrense risikoen for mer langvarige konsekvenser for produksjon og sysselsetting. Slik komiteen vurderer dagens risikobilde og utsikter er det sannsynlig at renten vil bli satt opp i løpet av andre halvår 2021.

Den økonomiske aktiviteten hos Norges handelspartnere har tatt seg betydelig opp, og ble i fjerde kvartal 2020 høyere enn antatt. En nedgang i antall smittede og økt tilgang på vaksiner har bidratt til en videre oppgang i det globale aksjemarkedet. Olje- og gassprisene har steget betydelig i 2021, men fremtidsprisene indikerer en viss nedgang. Oppgangen i oljeprisen og mindre usikkerhet i de internasjonale finansmarkedene har trolig bidratt til å styrke kronen. Kronkursen er nå tilbake på samme nivå som fra før koronapandemien.

3.1.2 Befolkningsveksten

Fra 2020 til 2021 var befolkningsveksten i Norge 0,4 prosent, tilsvarende 23 789 personer, og folketallet per 1. januar 2021 var på 5 367 580 personer. Befolkningsveksten har ikke vært lavere siden 2001. Fødselsoverskuddet i 2020 var på 12 368 personer og nettoinnvandring på 11 327 personer. Tallet på innvandringer har falt hvert kvartal siden 2012, men med en

¹ "Pengepolitisk Rapport. Med vurderinger av finansiell stabilitet.", Norges Bank Rapport nr 1/21 mars.

nedgang på hele 27 prosent fra 2019 til 2020 har dette vært den største nedgangen etter 1950. Dette innebærer at det i 2020 var fødselsoverskuddet som bidro mest til befolkningsveksten, noe som ikke har skjedd de siste 15 årene. Norge er inne i en periode hvor befolkningen stadig blir eldre, og gjennomsnittsalderen er nå 41 år.²

I 2020 la Statistisk Sentralbyrå (SSB) fram tre ulike befolkningsframskrivninger fram til år 2100. SSBs hovedalternativ (det mellomste alternativet) viser en lavere befolkningsvekst enn tidligere beregninger, kombinert med en sterkere aldring. Hovedalternativet viser likevel en befolkningsvekst gjennom hele århundret fra dagens 5,4 mill. innbyggere til 6,3 mill. i 2100. Det er forventet at nettoinnvandringen vil ligge på 10 000-12 000. Det blir også bli en større andel eldre i befolkningen, og innen 10 år vil det sannsynligvis være flere eldre over 65 år enn barn og unge under 19 år. Fruktbarheten er forventet å stige noe i starten av perioden for så å ligge stabilt på 1,7.³

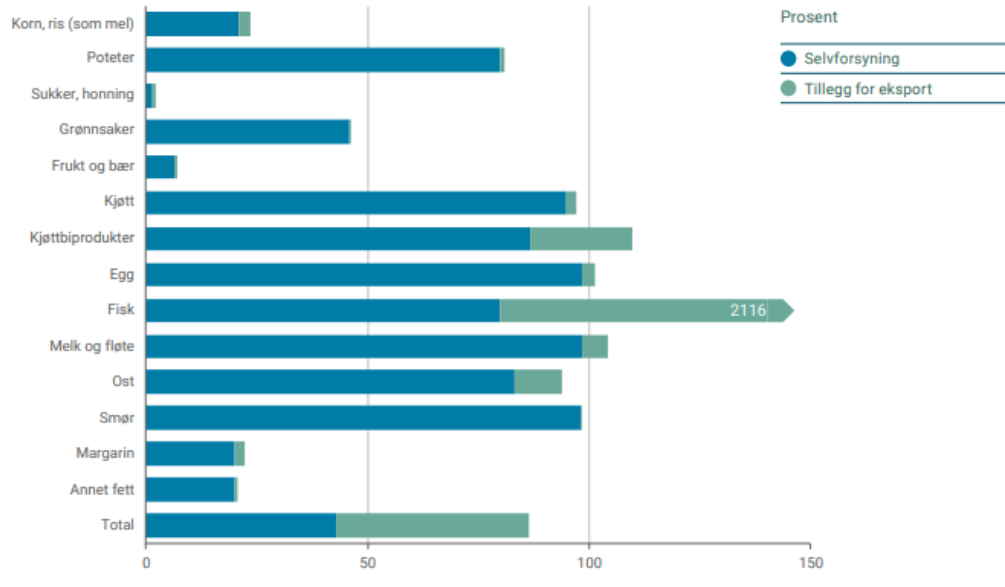
3.1.3 Selvforsyningsgrad

Selvforsyningsgraden er definert som hvor stor andel norskproduserte matvarer utgjør av matvareforbruket, regnet på energibasis. Selvforsyningsgraden påvirkes av flere forhold. Blant annet produksjonsforhold (klimatiske forhold), priser, kvalitetskrav, landbrukspolitiske virkemidler, internasjonale handelsavtaler med mer. Selvforsyningsgraden gir ikke et fullstendig bilde av mulighetene for å dekke matvarebehovet med innenlandsk produksjon (selvforsyningsevnen), da den f.eks. ikke tar hensyn til muligheten for å legge om produksjonen og forbruket mot produkter som kan gi større matvaredekning. En krisesituasjon vil ofte også medføre endringer i produksjonspotensialet på grunn av risikoen for redusert tilgang på innsatsmidler som maskiner og redskaper, reservedeler, drivstoff, gjødsel og andre driftsmidler. I 2019 var selvforsyningsgraden, inkludert konsum av fisk, 43 % (figur 3.1) ifølge Helsedirektoratets rapport "Utviklingen i norsk kosthold".⁴ Normalt varierer selvforsyningsgraden som følge av variasjoner knyttet til mengde norskprodusert matkorn. Klimaet påvirker produksjonen av matkorn både gjennom vekstsesongen og innhøstingen, og påvirker både størrelse og kvaliteten på avlingene. Selvforsyningsgraden av kjøtt og egg isolert sett er høy.

² SSB, befolkning 27. februar 2021 fra: <https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/folkemengde/aar-per-1-januar>

³ SSB «Befolkningsframskrivingene 2020», 3. juni 2020 fra: <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/befolkningsframskrivingene-2018>

⁴ «Utviklingen i norsk kosthold 2020», Helsedirektoratet.

Figur 3.1 Selvforsyningsgrad (blå søyler) og dekningsgrad (summen av blå og grønne søyler) i 2019⁵.

3.2 Import, internasjonale betingelser og grensehandel

Importvernet setter begrensninger på framtidig pris og volumvekst for mange produkter og varegrupper.

Importkvoter med lav eller ingen toll, påvirker norsk prisdannelse og volum allerede i dag. Særlig for storfe opplever vi til tider prispress ved at import er kommet inn til lavere pris enn norsk pris. Nye handelsavtaler kan også begrense volumet av norske husdyrproduksjon ytterligere.

Import av egg og kjøtt til Norge kan grupperes i fire hovedgrupper:

1. Import til full toll
2. Handelsavtaler
3. Generell tollnedsettelse
4. Grensehandel

Importvernet setter klare begrensninger for prisuttaket i Norge. Hvor god beskyttelse norske husdyrprodukter har varierer både mellom dyreslag, men også ned på enkelte stykningsdeler. Vi har hatt en periode hvor verdien av den norske kronen har gitt oss ett styrket tollvern. Ved normale valutakurser er rommet i tollvernet mindre, og for storfe helslakt er det særlig svakt.

⁵ «Utviklingen i norsk kosthold 2020», kortversjon, Helsedirektoratet.

Valutakurs har stor betydning for tollbeskyttelsen. I perioder med svak krone vil tollbeskyttelsen midlertidig styrkes. Det er viktig å hensynta en normal kronkurs når handlingsrommet innenfor importvernet vurderes. For storfe og egg er importvernet svakt i tillegg til indrefilet av gris og fryst kyllingfilet.

Tabell 3.1 Styrken i importvernet høst 2020

Produkt	Norsk pris kr. Pr kg.	Norsk pris = 100	EU/VM-pris* i %	Anvendt toll i % el. Kr/kg EU	Importpris + toll i % av norsk pris.
Storfe skrotter	61,50	100	EU 66 %	EU 73,01	Krone 119 %
Storfe indrefilet	298,50	100	EU 51 %	EU 523,02	Prosent 175 %
Svin, skrotter	35,20	100	EU 54 %	EU 43,65	Krone 124 %
Svin, indrefilet	107,10	100	EU 38 %	EU 105,69	Krone 99 %
Lam, skrotter	64,80	100	EU 107 %	EU 298,17	Prosent 460 %
Lammelår	101,80	100	EU 72 %	EU 158,58	Krone 156 %
Kyllingfilet fryst	87,10	100	EU 27 %	EU 90,08	Krone 103 %
Kyllingfilet fersk	87,10	100	EU 37 %	EU 133,67	Krone 153 %
Konsumegg	20,30	100	EU 44 %	EU 21,50	Krone 106 %

Tabell 3.2 Styrken i importvernet våren 2021.

Produkt	Norsk pris kr. Pr kg.	Norsk pris = 100	EU/VM-pris* i % av norsk	Anvendt toll i % el. Kr/kg EU el. GSP*	Importpris + toll i % av norsk pris. Tall > 100 gir prisvern
Storfe skrotter	64,30	100	EU 54 %	EU 67	Krone 105 %
Storfe indrefilet	308,80	100	EU 37 %	EU 395	Prosent 128 %
Svin, skrotter	33,89	100	EU 58 %	EU 44	Krone 131 %
Svin, indrefilet	110,30	100	EU 38 %	EU 107	Krone 97 %
Lam, skrotter	66,90	100	EU 113 %	EU 325	Prosent 485 %
Lammelår	99,70	100	EU 71 %	EU 156	Krone 157 %
Kyllingfilet fryst	87,10	100	EU 24 %	EU 88	Krone 101 %
Kyllingfilet fersk	87,10	100	EU 29 %	EU 127	Krone 145 %
Konsumegg	20,30	100	EU 42 %	EU 21	Krone 104 %

3.2.1 Handelsavtaler⁶

3.2.1.1 WTO-avtalen

WTO-avtalen er rammeverket for all internasjonal handel mellom de 164 medlemslandene i Verdens handelsorganisasjon (WTO). Dette innebærer at WTO-avtalen også setter rammen for importvernet i Norge. I tillegg har Norge ulike handelsavtaler, enten direkte eller som medlem av Det europeiske frihandelsforbundet (EFTA), der EØS-avtalen mellom Norge, Island, Liechtenstein og EU er den største og viktigste. Norge har også noen nasjonale

⁶ <https://www.landbruksdirektoratet.no/nb/industri-og-handel/toll-og-import/handelsavtaler>

ordninger, som GSP-ordningen (Generalized System of Preferences) for handel med utviklingsland.

WTO-avtalen innebærer at alle WTO-medlemmer skal få like gode handelsbetingelser og det er satt et øvre tak for tollsatser for de ulike jordbruksvarene (Norges bindingsliste til WTO). Norge har også bundet seg til ulike tollkvoter med redusert eller ingen toll fra medlemsland i WTO. WTO-sikkerhetsmekanismen er likevel et unntak som gir mulighet for å håndtere uventede tilfeller i landbrukshandelen ved å fravike de øvre tollsatsene og innføre beskyttelsestiltak. Sikkerhetsmekanismen kan utløses i tilfeller der det skjer en plutselig økning i mengden importerte landbruksvarer.

Norge er et lite land med en åpen økonomi og er derfor avhengig av forutsigbare multilaterale rammebetingelser, slik WTO-avtalen legger grunnlaget for. Både i WTO og i frihandelsavtaler handler det om at avtalepartene gir hverandre gjensidig og eksklusive preferanser i handelen, som er bedre enn det bestevilkårsregelen i WTO sikrer, det vil si tollnedsettelsen som gis alle medlemsland. Utfordringene i WTO fører til at mange land i større grad fokuserer på å inngå frihandelsavtaler. Handelsmessig er det en selvforsterkende prosess, der ingen land ønsker å bli stående igjen med dårligere markedsadgang. Dette gjelder også Norge og EFTA, som lenge har hatt en aktiv agenda for å fremforhandle nye og reforhandle eksisterende handelsavtaler. Totalt sett har Norge sammen med de andre EFTA-statene i dag 29 handelsavtaler. Blant disse regnes også avtalene med Ecuador og Indonesia, som er ferdig forhandlet og påventer ratifisering. Mercosur-avtalen er også ferdig forhandlet og er nå til gjennomgang hos avtalepartene. Norge, som en del av EFTA, forhandler i dag med blant annet Malaysia, Vietnam, India og bilateralt med Kina. Norges handel med Kina har økt sterkt de siste årene og er for jordbruksvarer Norges fjerde viktigste handelspartner etter EU, Brasil og Nord-Amerika. Den 16. forhandlingsrunden mellom Kina og Norge i september 2019 var preget av positiv fremgang og et felles ønske om å ferdigstille forhandlingene, men diskusjonene om markedsadgang er fremdeles utfordrende der Norge jobber for å få tollfrihet for industrivarer, inkludert sjømat, mens Kina er opptatt forbedret tilgang til det norske landbruksvaremarkedet.

3.2.1.2 GSP

I tillegg til WTO, EØS og EFTA gis tollpreferanser etter den norske GSP-ordningen (General System og Preference). OECDs utviklingskomité har utviklet en liste som deler land som mottar offisiell bistand inn i grupper ut fra deres økonomiske situasjon. I utgangspunktet omfatter GSP-ordningen alle land på DAC-listen, men land tas ut hvis Norge alene eller gjennom EFTA inngår en handelsavtale med landet. Ut ifra de ulike gruppene i den såkalte DAC-listen og endringer i denne, gis det ulike ensidige tollpreferanser. MUL (minst utviklede land) er en av gruppene. GSP-ordningen innebærer at varer fra utviklingsland ilegges lavere toll, enten generelt eller via kvoter. De fattigste landene, samt noen lavinntektsland, har tollfrihet for alle varer til Norge, såkalte nulltoll-land. I tillegg har Norge via EFTA en frihandelsavtale med SACU (South African Customs Union) og består av landene Botswana, Namibia, Lesotho, Eswatini og Sør-Afrika.

3.2.1.3 EØS-avtalen

EØS-avtalen trådte i kraft 1. januar 1994. Gjennom EØS-avtalen er Norge en del av EUs frie marked av varer, tjenester, personer og kapital, forutsatt en del felles regelverk og standarder. Dette innebærer imidlertid ikke at Norge, som et av EFTA-landene, er den del av EUs tollunion og har derfor ikke felles tollsatser eller felles handelspolitikk overfor tredjeland. EØS-avtalen omfatter heller ikke felles marked for landbruk eller fiskeri. Den 31. januar 2020 gikk Storbritannia ut av EU og EØS, men daværende EØS-betingelser ble videreført t.o.m. 31. desember 2020. Storbritannia er en av Norges viktigste handelspartnere, og i påvente av en frihandelsavtale signerte Norge en midlertidig vareavtale 08.12.2020 som tredde i kraft ved årsskifte. Det pågår fortsatt forhandlinger og det er uvisst hvordan den endelige avtalen påvirker markedsmulighetene for kjøtt og egg i Norge.

Protokoll 3 i EØS-avtalen

EØS-avtalen omfatter i utgangspunktet ikke landbruksvarer, men protokoll 3 i avtalen omfatter RÅK-varer (bearbeidede landbruksvarer med råvarepriskompensasjon) og har spesielle tollregler. Formålet med protokollen er å skape like konkurransevilkår og øke handelen, samtidig som primærproduksjonen beskyttes. Dette gjøres ved at bestemte råvarer i et bearbeidet landbruksprodukt (RÅK-produkt) tollbelegges ved import til Norge, mens råvarer i norskproduserte bearbeidede produkter får et RÅK-tilskudd, en råvarepriskompensasjon, for å utjevne prisforskjellene på råvarer mellom Norge og EU. Slik blir det økt konkurranse på industrileddet. Et høyt lønns- og kostnadsnivå i Norge, samt annen kvalitet og sortiment gjør likevel at importen av RÅK-varer til Norge stadig er økende.

Artikkel 19 i EØS-avtalen

Gjennom handelsavtalen med EU (EØS-avtalen) er det avtalt tollkvoter med redusert eller null toll og gjensidig tollfritak eller reduserte tollsatser på ulike varenummer i tolltariffen. Artikkel 19 i denne avtalen regulerer handelen med basis landbruksvarer (ikke bearbeidede) mellom Norge og EU. Avtalen reforhandles ved behov, og det er gitt nye kvoter etter den siste avtalen trådte i kraft 1. oktober 2018. For kjøtt gjelder dette kvoten for storfekjøtt som med 1600 tonn til 2500 tonn, ribbekvote på 300 tonn i desember med tollsats 15 kroner per kilo og en begrenset kvoteøkning for kylling, skinke, pølser og andebryst. Samlet sett er importkvotene for kjøttprodukter økt med 2 550 tonn. Det er ikke gitt konsesjoner til EU for kjøtt av sau eller lam. For ost er det gitt en tollfri kvoteøkning på 1200 tonn til totalt 8400 tonn, der 700 tonn skal fordeles på auksjon og 500 tonn ut fra lisensiering. Det er også noen økte kvoter på salat og potteplanter. Den nye avtalen i artikkel 19 var fullt gjeldende fra 2019.

3.2.1.4 Mercosur

23. august 2019 ble EFTA-landene enige med Mercosur-landene Argentina, Brasil, Uruguay og Paraguay om en frihandelsavtale. Avtalen gir forbedret markedsadgang og sikrer tollfri markedsadgang for 99,3 prosent av norske varer til Mercosur-landene innen 15 år. Norge har allerede WTO-kvoter for import av storfekjøtt, sau, svin og kylling. Mercosur har gjennom frihandelsavtalen fått en fordel overfor andre eksportørland ved at de har fått redusert sin tollsats innenfor disse kvotene, men WTO-kvotene er uendret. Norge har også

fra før en GSP-kvotepå import av 500 tonn storfekjøtt som benyttes av Uruguay. Ved ikrafttredelse av den nye handelsavtalen blir denne kvoten forbeholdt Mercosur med uendret kvantum. For kylling er det gitt kvoter på 300 tonn hvorav 200 tonn er hel kylling og 100 tonn er bearbejdede kyllingprodukter. Det er ikke gitt nye kvoter for kjøttvarer eller meierivarer av storfe og sau. For RÅK-varer har Mercosur fått de samme tollreduksjoner som er gitt til EU. Det er gitt bilaterale kvoter og tollnedsettelse på andre varer vi allerede har import av og som ikke går på bekostning av norsk produksjon. Norge på sin side har fått tollfri markedsadgang for blant annet levende svin, storfesæd, 990 tonn ost, huder og skinn og enkelte sukker- og drikkevarer. Avtalen har også et eget dialogkapittel der EFTA og Mercosur forplikter seg til å drøfte spørsmål om dyrevelferd i den videre oppfølging av avtalen. Avtalen trer i kraft når den har vært gjennom en teknisk og juridisk gjennomgang, er signert og deretter godkjent i Stortinget. Covid-19-utbruddet har forsinket prosessen.

	WTO	EU	Island	SACU	GSP/ Mercosur	SUM
Storfekjøtt	1 084	2 500		4 921	665	9 170
Svin*	1 381	900				3 100
Sau/lam	206		600	530		1 336
Kylling	221	950			300	1 471
Egg	1 295	290				1 585

Figur 3.2 Oversikt over importkvoter.

*I tillegg til dagens "nødvendige" import av spekk på 800 tonn.

I tillegg til importkvotene vist i figuren over finnes det noen mindre importkvoter på bearbejdede kjøttprodukter og import av halalkjøtt. Ikke alle kvotene blir fullt utnyttet hvert år. Dette skyldes både markedsituasjonen i Norge og opprinnelsesland, samt forbrukerpreferanser.

Frihandelsavtaler generelt, og spesielt med offensive eksportland som Mercosur, forsterker presset på hjemmemarkedet til norsk landbruk og matindustri som allerede er under stort press fra EU. Standarden som utformes til alle produktene utformes til selve produktet, og ikke måten de produseres på.

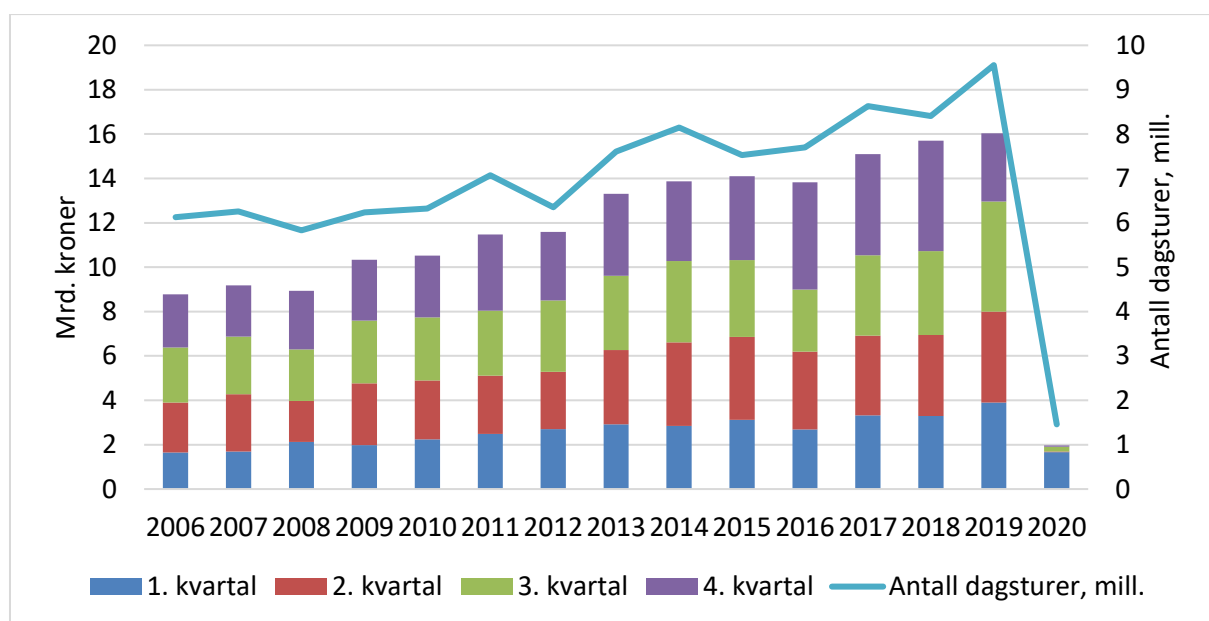
3.2.2 Generell tollnedsettelse

I perioder der det er behov for supplerings med utenlandske varer som følge av markedsforstyrrelser eller lignende, kan tollsatsen generelt settes ned for en avgrenset periode. Nortura Totalmarked og andre aktører kan anmode om tollnedsettelse og Landbruksdirektoratet avgjør om anmodningen tas til følge etter en vurdering av behovet i hvert enkelt tilfelle. I 2020 og 2021 har import ved generelle tollnedsettelse vært betydelig. I praksis så har det vært administrert toll på storfe mai og gris fra oktober 2020.

3.2.3 Grensehandel

I 2019 var nordmenn på 9,6 millioner dagsturer, de aller fleste til Sverige. Handleturer til Sverige utgjør 92 % av grensehandelen der 50 % legges igjen i Strømstad⁷. Koronapandemien med tilhørende reiserestriksjoner og nedstengninger førte til en bråstopp i grensehandelen med en nedgang på 87,7 prosent i kroner og 84,7 prosent færre dagsturer i 2020. Dette førte til en økning i omsetningen av dagligvare og alkohol i Norge på 18 prosent sammenlignet med året før. Økte priser sto for noe av den økte omsetningen med en årsvekst fra 2019 til 2020 på 3,7 prosent for matvarer. Volumøkningen bidro imidlertid mest med en økning på over 14 prosent. Det var særlig stor økning i grenseregionene der Halden, Fredrikstad/Sarpsborg og i regionene Moss og Kongsvinger topper statistikken.⁸

På den svenske siden av grensen fikk endringen i grensekommunene motsatt fortegn. Mens dagligvarehandelen utenom grensekommunene har gått veldig bra gjennom pandemien også i Sverige, er det meldt om et omsetningsfall på 38 prosent i 2020 i kommunene som grenser mot Norge.⁹

Figur 3.3 Grensehandel: Handlebeløp i milliarder kroner og antall dagsturer i millioner, 2006 – 2020⁹.

Mens store deler av norsk industri hadde et tøft år i 2020, opplevde næringsmiddel- og drikkevareindustrien et sterkt år med en produksjonsøkning på 2,4 prosent fra 2019 til 2020. Den klare veksten i næringsmiddel- og drikkevareindustrien kan blant annet knyttes til økt etterspørsel fra dagligvarebutikkene som følge av redusert grensehandel, og et noe endret

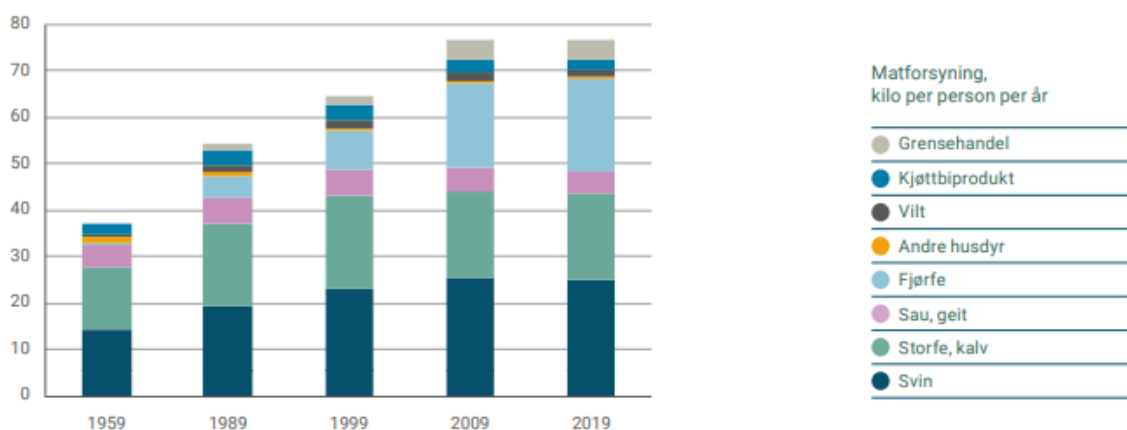
⁷ SSB, Tabell 08460 og 05678, samt artikkel «Økt grensehandel» fra <https://www.ssb.no/varehandel-og-tjenesteyting/artikler-og-publikasjoner/stabil-grensehandel>

⁸ "Redusert grensehandel ga økt handel i Norge i koronaåret 2020", SSB. <https://www.ssb.no/varehandel-og-tjenesteyting/artikler-og-publikasjoner/redusert-grensehandel-ga-okt-handel-i-norge-i-koronaaret-2020>

⁹ Statistisk sentralbyrå, statistikkbanken. Tabell 08460

forbruksmønster som følge av at folk var mer hjemme. Dette gjenspeiles også i omsetningsstatistikken for industrien som viser at næringsmiddel- og drikkevareindustrien hadde en omsetningsvekst i 2020 på 4,6 prosent, hvorav om lag 80 prosent av veksten kan tilskrives hjemmemarkedet.

Helsedirektoratet har i rapporten «Utvikling av norsk kosthold 2020» fått NIBIO til å beregne et anslag på engrosforbruket av kjøtt (inkl. spiselige biprodukter) som kommer fra grensehandel. Anslaget er noe usikkert, men ligger på ca. 6 prosent av det totale engrosforbruket. Det tilsvarer årlig om lag 4 kilo kjøtt per person av totalt engrosforbruk, noe også figur 3.4 viser¹⁰. Basert på tall fra SSB har NIBIO gjort et anslag som tilsier at 30 prosent i gruppen *mat- og dagligvarer* er kjøtt (tobakk, mineralvann, øl, sukkervarer etc. er ikke med i denne gruppen). NIBIO har videre regnet om dette til volumer med en kilopris på 75 kroner. for kjøtt. I 2019 anslås det at grensehandel utgjorde 21,6 millioner tonn kjøtt.

Figur 3.4 Kjøttforbruk per dyreslag, samt grensehandel¹¹

3.3 Produksjons- og markedsutvikling internasjonalt

3.3.1 Verdensproduksjon og -handel^{12,13}

Produksjonen av kjøtt på verdensbasis har økt jevnt de siste 20 årene. I 2020 estimerer FAO (Food and Agricultural Organization) kjøttproduksjonen på verdensbasis til 337,2 millioner tonn. Noe som er 0,5 prosent lavere enn den totale produksjonen i 2019. Produksjonen av svinekjøtt var fremdeles lav i Øst-Asia som følge av afrikansk svinefeber i 2020, og produksjonen av storfekjøtt fikk en nedgang som følge av en av ulike årsaker i visse land eller regioner, mye relatert til Covid-19. Likevel kompenserte økt produksjon av fjørfe- og småfekjøtt for nedgangen i svine- og storfekjøttproduksjonen.

¹⁰ «Utvikling av norsk kosthold 2020», fullversjon. Helsedirektoratet

¹¹ «Utvikling av norsk kosthold 2020», kortversjon. Helsedirektoratet

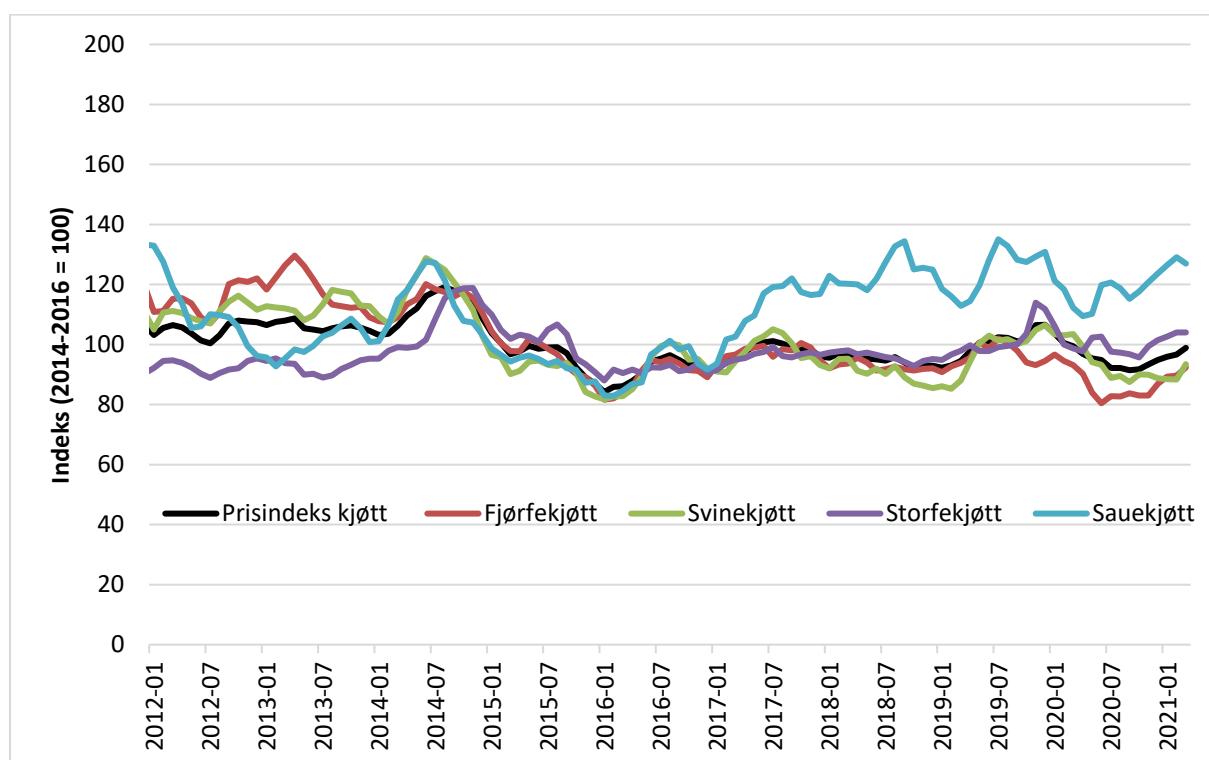
¹² «Meat market review- March 2021». FAO

¹³ «Food outlook, november 2020». FAO

2020 var preget av vanskelige markedsforhold som følge av pandemien. Likevel økte den globale handelen av kjøtt med 5,7 prosent i 2020. Mye skyldes den øktende etterspørselen i Asia som følge av afrikansk svinepest. Asia sto for hele 63 prosent av all import på verdensbasis i 2020. Handel av svinekjøtt økte med om lag 25 prosent sammenliknet med 2019, handel av fjørfekjøtt holdt seg stabil, mens både småfe- og storfekjøtt hadde en handelsnedgang.

3.3.2 Pris

Kjøttprisene har vært presset som følge av Covid-19 med et fall i prisindeksen på 4,5 prosent i 2020. Pandemien har skapt forstyrrelser markedet i form av lavere etterspørsel og forbruk per capita. En nedgang i import hos 14 av de 20 største kjøttimporterende landene, som følge av økonomiske nedgangstider, transportutfordringer og økt innenlands tilgjengelighet, er den største årsaken til prisnedgangen i 2020. I tillegg har valutabegrensninger, turistrelaterte inntekter blitt innskrenket og redusert eksportinntekt skapt en ytterligere reduksjon i handel av kjøtt. Til tross for en økning i kjøttimporten på verdensbasis ga ikke dette høyere verdensmarkedspris ettersom mange av de eksporterende landene opplevde redusert innenlands etterspørsel og dermed hadde store overskudd.

Figur 3.5 Månedlig kjøttprisindeks FAO i perioden januar 2009 til mars 2021. Indeks 2014-2016=100¹⁴

¹⁴ FAO meat price indices: <http://www.fao.org/economic/est/est-commodities/meat/en/>. Mars 2021

3.3.3 Produksjon, handel og pris, ulike dyreslag¹⁵

Året 2020 har vært preget av et vanskelig internasjonalt marked som følge av en verdensomfattende pandemi. Samfunnstiltak for å få kontroll på pandemien har ført til at mange land har hatt dårlig økonomi, svak valuta, stengte grenser, transportproblemer o.l., som igjen har påvirket deres handel med andre land. Globalt har konsumert kjøtt per capita gått ned og enkelte forbrukergrupper har slitt økonomisk som følge av permitteringer. Reiseforbud og stengte grenser har også skapt store utfordringer for land som er avhengige av turisme, mens hos andre land har innenlandsforbruket økt av samme årsak.

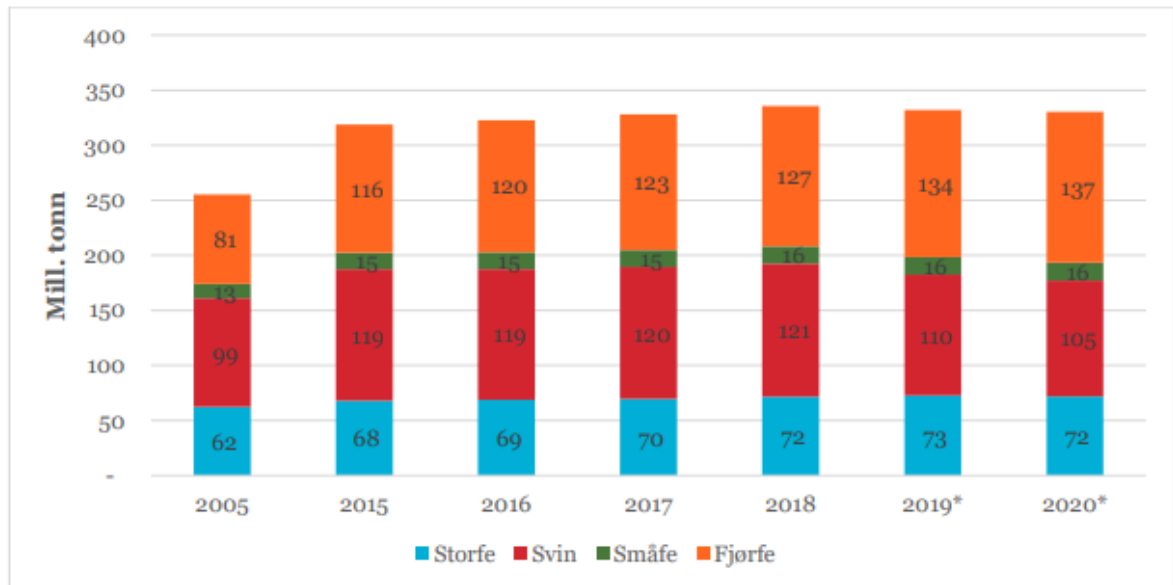
Til tross for utfordrende produksjons- og handelsforhold økte verdens fjørfekjøttproduksjon med 1,3 prosent til 133,3 mill. tonn i 2020 sammenliknet med 2019. Mye av denne økningen i produksjon skjedde i Kina, USA, Brasil, Sør-Afrika og EU. Produksjonsøkningen var likevel den laveste årlige økningen siden 1960. Eksporten av fjørfekjøtt forholdt seg stabil i 2020, hovedsakelig drevet av import til Øst-Asia (spesielt Kina).

Produksjonen av storfekjøtt hadde en nedgang på 1,4 prosent i 2020 sammenliknet med 2019, estimert til 71,4 millioner tonn. Det var størst nedgang i Indias produksjon etterfulgt av Australia, Brasil, EU og Sør-Afrika. Eksporten av storfekjøtt var også lavere i 2020 enn i 2019. Som følge av vanskelige økonomiske forhold og forbrukertrender mot billigere kjøttprodukter, som kylling, rapporterte hele 13 av de 20 største importlandene av storfekjøtt en nedgang. Likevel økte land som Kina, USA og Canada sin import av storfekjøtt. Alle tre landene har hatt begrenset tilgang på innenlandsk produksjon i 2020, samt at hurtigmatkjedene i USA har hatt et stabilt salg på tross av pandemien. Til tross for et utfordrende handelsmarked satte Brasil ny rekord med en økning i eksport av storfekjøtt på 9,7 prosent.

Med en total svinekjøttproduksjon på 109,2 millioner tonn har denne produksjonen hatt en svak nedgang på 0,8 prosent i 2020 sammenliknet med året før. Mye av dette skyldes utbruddet av afrikansk svinefeber i Øst-Asia som startet i 2018. I 2020 nådde Kina om lag 76 prosent av sin produksjon fra før utbruddet, noe som indikerer at oppbyggingen av bestanden i Kina går raskere enn først antatt. I EU har produksjonen av svin økt i noen medlemsland, spesielt i Spania og Danmark som har status som ASF-fri og god tilgang på det kinesiske markedet. Handel av svinekjøtt økte med hele 24,5 prosent i 2020. Kina var den største importøren av svinekjøtt, og stod for om lag 50 prosent av all import.

Produksjonen av småfekjøtt hadde en marginal økning i 2020, og nådde dermed 16 millioner tonn. Veksten har hovedsakelig skjedd i Asia (hovedsakelig Kina) og Afrika, mens Australia har hatt en reduksjon i sin produksjon. I 2020 sank eksporten av småfekjøtt med 6,5 prosent, mye som følge av begrenset tilgang på dyr til slakt og pandemirelaterte årsaker i Australia. De fleste av de 20 største importørene hadde begrenset import i 2020 på grunn av redusert tilgang og redusert matsservering.

¹⁵ "Meat Market Review- March 2021" hentet fra: <http://www.fao.org/3/cb3700en/cb3700en.pdf>

Figur 3.6 Verdens produksjon av kjøtt fordelt på dyreslag. 2005 og siste seks år, mill. tonn¹⁶.
*Estimat fra november 2020. Inkluderer ikke alle kjøttslag.

3.3.4 Generelle fremtidsutsikter kjøtt¹⁷

Det er ikke forventet noe signifikant endring i viktigheten av mat, fôr og biodrivstoff fram mot 2030. En økende verdenspopulasjon er fremdeles den viktigste vekstfaktoren i etterspørsel etter kjøtt, selv om forbrukertrender og forbruksmønster varierer med de ulike landenes utviklingsstatus. Det er forventet at dyresykdomsutbrudd, sanitære forhold og handelspolitikk fremdeles vil være de største driverne når det kommer til dynamikken og utviklingen i verdensmarkedet.

Det er forventet at den globale kjøttproduksjonen vil øke fram mot 2029, og spesielt i utviklingsland. I et korttidsperspektiv vil tilgangen på ulike kjøttslag variere, mye som en konsekvens av utbruddet av AFS i Asia og reduserte besetninger av kjøttfe og sau i Australia. Gjennom den neste tiårsperioden er det forventet at produksjonen av fjørfe vil være den største driveren av vekst i den globale kjøttproduksjonen. Et gunstig forhold mellom prisene på kjøtt og fôr gir kraftfôrintensive produksjoner en fordel. Produksjon av småfeskjøtt er mindre påvirket av slike forhold, da dette i all hovedsak er en beite-/grovfôrbasert produksjon. Dette gjelder delvis også kjøttfe.

Den reelle kjøttprisen anslås å fortsette nedover på grunn av lav vekst i kjøttforbruket kombinert med høyere tilførsler og fôrkornpriser. Dette gjelder spesielt for storfe- og småfeskjøtt, men det er forventet at prisen på sau forholder seg høy. På kort sikt vil prisene på storfeskjøtt synke raskere som følge av økt tilgang i det globale markedet, mens prisen på svinekjøtt øker. Det er forventet at prisen på svinekjøtt etter hvert vil synke som følge av at Asia får bygd opp igjen sine besetninger. Økonomisk vekst og populasjonsvekst i utviklingsland er nå den største driveren av et økende kjøttforbruk i verden, men forbruket

¹⁶ "Omverdenen til norsk landbruk og matindustri 2020", Landbruksdirektoratet Rapport 6/2021

¹⁷ "OECD-FAO Agricultural Outlook 2019-2028", FAO

per capita har kun en svak økning som følge av et høyere forbruk av fjørfekjøtt. Historisk sett har lave priser bidratt til å gjøre fjørfekjøtt til førstevalget hos utviklingsland. Det er forventet at også konsumet av svine- og småfekjøtt vil øke, mens konsumet av storfekjøtt forventes å gå ned mot 2029.

Verdenshandelen forventes å ha en økning, spesielt de neste årene som følge av høyere etterspørsel i Kina. Etterspørselen etter kjøtt i utviklingslandene er også økende, da nasjonal kjøttproduksjon er utilstrekkelig. Usikkerheter knyttet til eksisterende og fremtidige handelsavtaler kan også endre handelsmønstrene til visse land.

3.4 Endringer i spisevanene

Innenlandsforbruket av kjøtt økt med 3 prosent i 2020. Det er økt fokus på klima og reduksjon av klimagasser, og forbruket av rødt kjøtt har ikke vært lavere på 20 år. Forbruket pr. person tilsvarer nå i gjennomsnitt 750 g rødt kjøtt pr. uke, rå vare, som er innenfor anbefalingen i kostrådene.

3.4.1 Forbruk og trender, kjøtt

3.4.1.1 Begreper om kjøttforbruk / Kjøttforbruk – begrepsbruk

Når man skal se på forbruk av kjøtt, er det viktig å vite hva som ligger bak de ulike begrepene og tallene som presenteres. Engrosforbruk blir ofte gjengitt som forbrukstall, for eksempel av Helsedirektoratet. Engrostall viser antall tonn kjøtt som er solgt til nedskjæring i Norge inkludert import, og sier dermed lite om hva folk *faktisk* spiser. For å beregne hva folk faktisk spiser, er kostholdsundersøkelser det mest presise verktøyet vi har. Disse undersøkelsene gjennomføres med jevne mellomrom, men det er nå omtrent 10 år siden den forrige undersøkelsen, Norkost 3, ble gjennomført blant voksne i Norge. Undersøkelsen fant at gjennomsnittlig ukentlig inntak av rødt og bearbeidet kjøtt var omtrent 70 g over maksanbefalingen fra myndighetene. Man fant også at inntaket var vesentlig høyere blant menn enn kvinner, og at et flertall av menn spiste mer enn det som var anbefalt. I løpet av få år vil en ny kostholdsundersøkelse blant voksne bli tilgjengelig, Norkost 4¹⁸.

Det beregnede reelle forbruket tar utgangspunkt i engrosforbruket. Ved å beregne spiselig andel på de ulike husdyrene og svinn i alle ledd, estimeres mengden rent, rått kjøtt tilgjengelig per person årlig. Med andre ord kan vi sammenlikne det reelle forbruket av rødt kjøtt med helsemyndighetenes kostråd (700-750 gram i rå vare). I mangel av nyere kostholdsundersøkelser, kan vi danne oss et godt bilde av kjøttinntaket i Norge også de siste 10 årene. Når det kommer til hva folk spiser, er derfor det beregnede reelle forbruket det mest presise målet vi har i dag¹⁸. I noen tilfeller presenteres også tall fra forbruksundersøkelser, for eksempel fra Statisk Sentralbyrå (SSB). Disse tallene måler

¹⁸ "Kjøttets tilstand 2020", Animalia

innkjøpt vare, klar for tilberedning, men inkluderer ikke kjøtt kjøpt på restaurant e.l. Disse tallene er derfor ikke direkte sammenlignbare med verken engrosforbruk eller beregnet reelt konsum.

3.4.1.2 Kjøttforbruk på engrosnivå¹⁹

Engrosforbruket av kjøtt (inkl. kjøttbiprodukter) økte frem til begynnelsen av 80-tallet. I 1981 falt forbruket ganske mye, før det igjen økte. I 1990 var forbruket på høyde med forbruket i 1980. Utover 1990- og 2000-årene har forbruket fortsatt å øke. I 2013 var engrosforbruket av kjøtt på sitt høyeste nivå med 74 kg per innbygger. Deretter har engrosforbruket gått noe ned, og er anslått til 71,4 kg per innbygger i 2020. Av engrosforbruket av kjøtt utgjør kjøttbiprodukter 2,3 kg (nedjustert tilbake t.o.m. 2002). Engrosforbruket av egg har vært relativt stabilt og ligget på mellom 10 til 12 kg per innbygger per år på 70- t.o.m. 2000-tallet, men har økt noe i senere år. I 2020 er engrosforbruket anslått til 13,6 kg per innbygger. Tallene for fisk i tabell 3.1 er målt i produktvekt, i den form de er anskaffet i privat- og storhusholdning, og selv om tallene er usikre, ser forbruket ut til å være relativt stabilt, på rundt 19 kilo. Forbruket av fisk er anslått til 19,5 kg i 2020, og siden 2009 har forbruket av fisk gått ned. Inntaket av grønnsaker har hatt en stor økning de siste tiårene, mens forbruket av frukt og bær har gått ned.

Tabell 3.3 Forbruk av utvalgte matvarer på engrosnivå, kilo per innbygger per år¹⁹

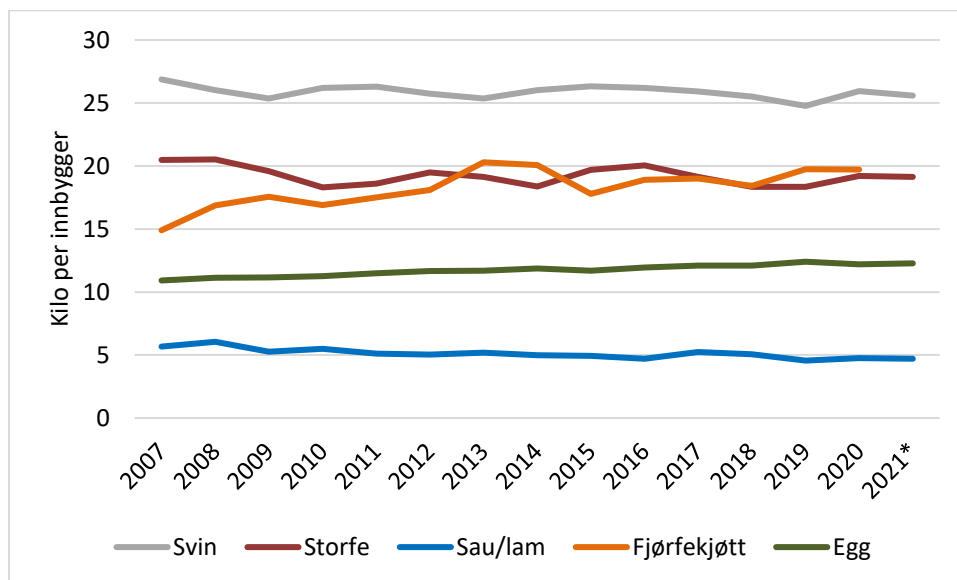
	1953-1955	1970	1979	1989	1999	2009	2018	2019*	2020**
Korn, som mel	97,2	69,1	75,1	76,4	82,9	81,5	76,8	76,2	75,7
Poteter ¹	107,1	95,6	82	83,6	70,8	60,3	56,8	51,8	52,9
Sukker/ sukkervarer	40,1	42	44,7	40,5	43,8	31,9	23,9	25,1	24,2
Grønnsaker	35,4	40,2	46,4	53,2	60,6	68,5	77,0	79,7	77,4
Frukt og bær	41,2	66,8	76,0	78,6	68,7	89,6	86,2	84,6	85,0
Kjøtt ²	33,3	40,5	51,1	49,7	59,5	69,4	69,7	69,9	69,1
Kjøttbiprodukter	2,4	2,8	3,2	3,1	3,3	2,9	2,2	2,4	2,3
Egg	7,4	9,5	10,8	11,6	10,8	11,9	13,2	13,6	13,6
Fisk ³	21,2	19,8	19,7	19,5
Drikkemelk, i alt ⁴	204,5	186,2	186,4	175,0	127,2	101,9	79,4	79,0	77,1
Ost	8,0	9,0	12,0	13,2	14,5	16,8	18,3	18,2	18,1
Grensehandel ⁵	12,6	13,9	14,0	13,5	6,7

* Foreløpige tall ** Anslag/prognose

1. Sammensatt av friske poteter, potetprodukter og potetmel. Potetprodukter og -mel er omregnet til friske poteter
2. Anslag for grensehandel av kjøtt inngår i gruppen "grensehandel".
3. Tall for fisk er angitt som produktvekt og er usikre, samt at de er beregnet med en annen metode enn øvrige matvarer.
4. Inkl. helmelk, lettmeik og skummet melk. Perioden før 1999 omfatter også yoghurt.
5. F.o.m 1999 er det gjort anslag av grensehandel. Anslaget er usikkert og holdes derfor utenom de øvrige tallene. Anslaget omfatter matvaregruppene kjøtt, meieri, sukkervarer, sukker i brus og kakao (sjokolade).

¹⁹ «Utviklingen i norsk kosthold 2020», Helsedirektoratet. Tekst og tabell 2.44.

Som følge av reiserestriksjoner og samfunnstiltak har innenlandsforbruket av kjøtt økt med 3 prosent i 2020. Det er økt fokus på klima og reduksjon av klimagasser, der oppmerksomhet rundt rødt kjøtt knyttet til dette gjør at flere velger å redusere. Samtidig er det fokus på selvforsyning og bruk av norske ressurser, og dette har økt gjennom utbruddet av koronavirus.

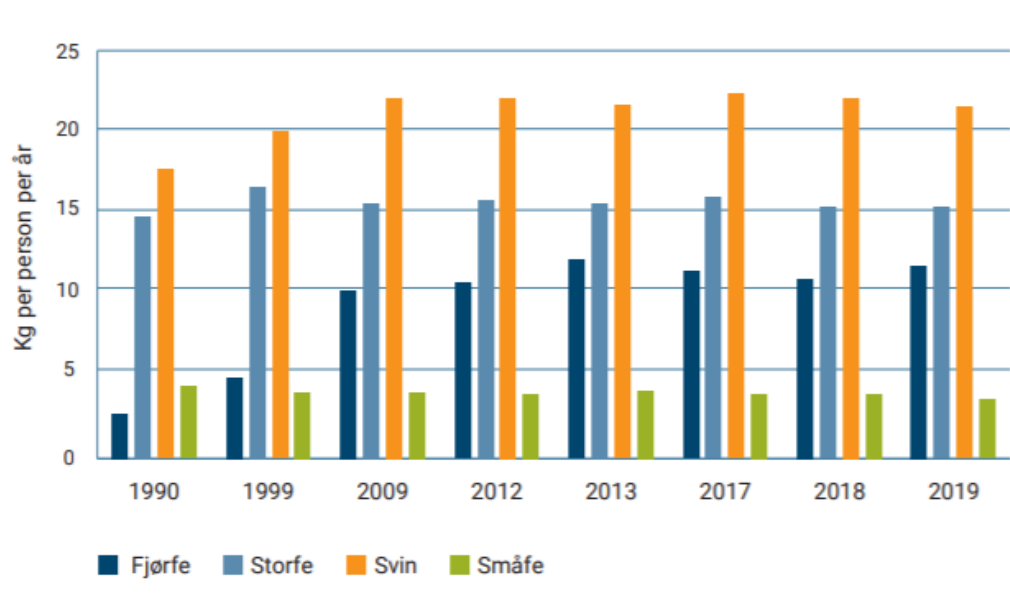
Figur 3.7 Forbruk av kjøtt og egg i kilo per innbygger fra 2007 til 2021, basert på markedsprognosen for engrossalg per mars 2021 og folketall per 1/1 2020 fra SSB.

*Prognose per mars 2021

3.4.1.3 Kjøttforbruk per dyreslag²⁰

At kjøttforbruket har økt gjennom mange år, er det ingen tvil om. Siden 50-tallet har totalforbruket av kjøtt omtrent doblet seg. Det meste av denne økningen skjedde frem til år 2000. Hva slags kjøtt og kjøttprodukter vi spiser har også endret seg med tiden. For første gang er nå forbruket av fjørfe høyere enn storfe. Mens inntaket av fjørfe har økt betydelig, er inntaket av småfe noe redusert. Inntaket av rødt kjøtt økte frem til begynnelsen av 2000-tallet, men har gått gradvis ned siden 2007. Vi spiser bare 0,5 kg mer storfe i dag enn for 30 år siden. For kjøttbiprodukter er inntaket redusert, noe som blant annet har med våre preferanser og økonomiske vekst å gjøre. Grensehandelen derimot har økt betydelig og utgjør nå 5-6 prosent av totalforbruket av kjøtt i normalår.

²⁰ Kjøttets tilstand 2020, Animalia

Figur 3.8 Beregnet reelt forbruk av kjøtt i tonn og kg per innbygger fra 1990 til 2019.

Beregnet reelt forbruk av kjøtt var 51,6 kg kjøtt per innbygger i 2019 (tabell 3.4). Rødt kjøtt utgjorde 39,1 kg av dette (inkl. kjøttbiprodukter og grensehandel). Det er en nedgang på 1,9 prosent fra året før. Forbruket av rødt kjøtt har ikke vært lavere på 20 år. Forbruket pr. person tilsvarer nå i gjennomsnitt 750 gram rødt kjøtt per uke, rå vare, som er innenfor anbefalingen i kostrådene. Den største prosentvise nedgangen ser vi på småfe, mens i volum er den største nedgangen for svin, med omtrent 0,5 kilo per innbygger fra 2018 til 2019. Forbruket av svin har gått ned hvert år siden 2015, mens forbruket av storfe har vært mer eller mindre stabilt fra 2018 til 2019. Forbruket av fjørfekjøtt har økt med 6,8 prosent fra 2018 til 2019. Det beregnede reelle forbruket er nå 11,4 kilo per innbygger (inkludert kjøttbiprodukter og grensehandel), noe som er det høyeste siden 2014. Forbruket av fjørfe utgjør om lag 22 prosent av det totale kjøttforbruket, mens rødt kjøtt står for om lag 75 prosent. I 1990 var andelen omtrent 7 prosent og 90 prosent for henholdsvis fjørfe og rødt kjøtt.

Tabell 3.4 Beregnet reelt forbruk av kjøtt i tonn og kg per innbygger fra 1990 til 2019.

Beregnet forbruk (kg/innbygger)	1990	1999	2006	2013	2014	2015	2018	2019*	Endring siste året (%)
Storfe ¹	12,8	14,4	14,2	13,5	13,0	14,1	13,3	13,3	0,3
Småfe ²	3,8	3,5	3,8	3,6	3,4	3,4	3,4	3,1	-8,9
Fjørfe	2,4	4,3	6,9	10,5	9,8	9,2	9,5	10,2	6,8
Svin	15,3	17,3	18,8	18,7	19,2	19,7	19,1	18,6	-2,5
Vilt	1,1	1,4	1,2	1,1	1,0	0,9	0,9	0,9	-1,1
Øvrige ³	0,5	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3	18,0
Totalt husdyr⁴	34,3	39,5	43,8	46,3	45,4	46,4	45,3	45,2	-0,2
Herav rødt kjøtt ⁵	31,9	35,3	36,9	35,8	35,6	37,2	35,8	35,0	-2,1
Kjøttbiprodukter	2,4	2,6	2,2	2,0	2,1	2,1	1,7	1,8	5,8
Grensehandel ⁷	1,0	1,7	3,1	3,8	3,9	3,7	3,6	3,4	-4,7
Totalt	39,2	45,5	50,5	53,4	52,6	53,5	51,7	51,6	-0,3
Herav rødt kjøtt ⁸	35,0	39,0	41,1	40,3	40,2	41,8	39,8	39,1	-1,9
Beregnet forbruk (tonn)	1990	1999	2006	2013	2014	2015	2018	2019	Endring siste året (%)
Storfe ¹	54 085	64 063	66 061	68 618	66 566	73 285	70 651	71 320	0,9
Småfe ²	16 032	15 801	17 911	18 049	17 604	17 532	17 849	16 364	-8,3
Fjørfe	10 132	18 978	32 172	53 282	50 402	47 850	50 712	54 515	7,5
Svin	64 842	77 207	87 581	95 019	98 698	102 216	101 520	99 683	-1,8
Vilt	4 620	6 066	5 486	5 401	5 166	4 902	4 788	4 769	-0,4
Øvrige ³	2 203	1 593	1 720	1 592	1 420	1 437	1 188	1 412	18,8
Totalt husdyr⁴	145 637	176 450	204 007	235 161	233 370	240 943	240 770	241 902	0,5
Herav rødt kjøtt ⁵	135 505	157 472	171 834	181 880	182 968	193 093	190 058	187 387	-1,4
Kjøttbiprodukter ⁶	10 302	11 487	10 216	10 039	10 678	10 903	9 015	9 603	6,5
Grensehandel ⁷	4 230	7 615	14 384	19 388	19 792	19 431	19 075	18 295	-4,1
Totalt	166 446	202 809	235 531	271 387	270 325	277 556	274 798	275 960	0,4
Herav rødt kjøtt ⁸	148 611	174 051	191 386	204 569	206 566	216 706	211 509	208 852	-1,3

1) Inkl. kalv.

2) Inkl. sau, lam, geit og kje.

3) Inkl. tamrein, oppdrettshjort, kanin og hest. Tall fra før 1990 inkluderer kun hest. Fra 2015 er forbruket av hest 0.

4) Inkl. kjøtt fra storfe, småfe, fjørfe, svin og hest.

5) Inkl. kjøtt fra storfe, småfe, svin og hest.

6) Anslag. Forbrukstall for kjøttbiprodukter er gjort med tre ulike beregningsmodeller. Tall frem t.o.m 2001 kan ikke sammenliknes tall f.o.m 2002-2009.

Tall f.o.m. 2010 kan ikke sammenliknes med tidligere år.

7) Anslag. F.o.m 2009 er anslag for grensehandel gjort med en ny beregningsmodell. Dermed kan ikke tall frem til 2008 sammenliknes direkte med tall f.o.m 2009.

8) Inkl. rødt kjøtt grensehandel.

* Foreløpige tall.

Kilde: NIBIO, Totalkalkylen for jordbruket.

3.4.1.4 Volumutvikling på varegruppenivå

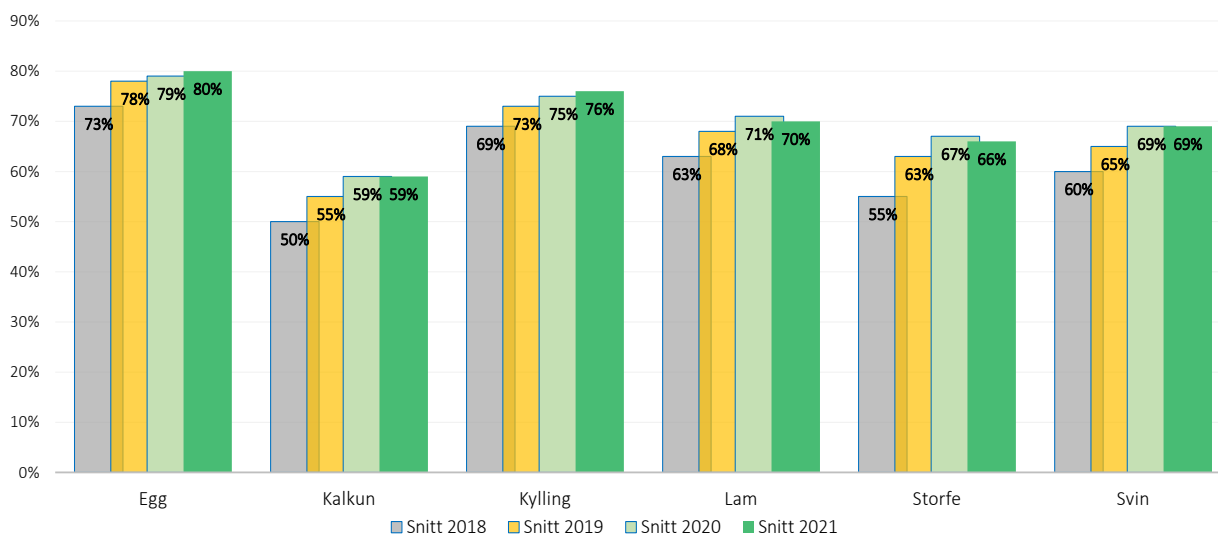
Tabell 3.5 viser omsetningsutviklingen i dagligvare for noen sentrale produktgrupper til og med uke 12 2021. Tall fra Nielsen på varegruppenivå for området kjøtt og egg viser at totalmarkedet, målt i verdi, har hatt en økning på over 21,4 prosent, sammenliknet med samme periode i fjor. Alle varegrupper har hatt en verdiøkning i 2021 sammenliknet med samme periode i fjor. Verdiøkningen har vært prosentvis størst for rent kjøtt med 41,3 prosent etterfulgt av ferskt baconflesk på 36,7 prosent, spekemat på 31 prosent, fryst bearbeidet kjøtt på 26,6 prosent og deiger/farser på 20,2 prosent. Egg og spekepølse har hatt den laveste verdiøkningen av alle varegruppene.

Tabell 3.5 Verdiutvikling hittil i år (til og med uke 12, 2021), med endringer fra samme periode i fjor²¹

NORGE (1000 kr)	Hittil i fjor	Hittil i år	Endring i %
RENT KJØTT	805 596	1 138 509	41,3 %
DEIGER/FARSER	904 754	1 087 535	20,2 %
FERSK FJÆRKRE KATEGORI	854 646	1 062 880	24,4 %
KJOETTPAALEGG FERSK	570 441	651 762	14,3 %
FERSKE PØLSER	552 364	641 260	16,1 %
FORMET BEARBEIDET KJØTT	363 768	420 785	15,7 %
EGG	525 880	549 171	4,4 %
SPEKEPOELSE	439 710	482 529	9,7 %
SPEKEMAT	183 973	240 926	31,0 %
FERSK BACON/FLESK	271 503	371 213	36,7 %
FERSK POSTEI	108 434	123 724	14,1 %
DYPPFRYST BEARB. KJØTT	121 086	153 127	26,5 %
TOTALT KJØTT OG EGG	5 702 155	6 923 422	21,4 %

3.4.1.5 Utvikling og trender for kjøttforbruk

MatPrat utfører årlig en undersøkelse som måler "kostholds-omdømme" der de stiller spørsmålet «Hvor viktig er det for deg at de forskjellige råvarene under er norskproduserte?». Figur 3.8 viser fordelingen av svarene i tidsperioden 2018–2021.

Figur 3.9 Andel som synes det er viktig at råvaren er norskprodusert, gjennomsnittstall per år i perioden 2018–2021²².

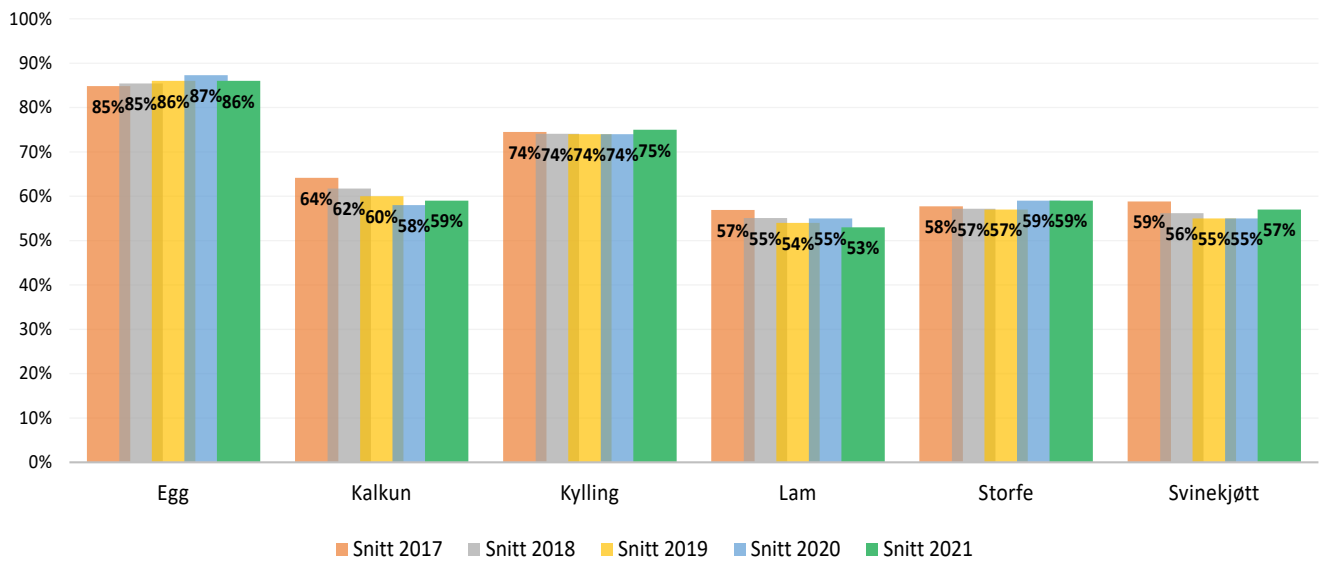
Undersøkelsen viser at lojaliteten til norske egg- og kjøttprodukter økt med 7-11 prosent de siste fire årene. Økningen er størst for råvaregruppen storfe, etterfulgt av svin og kalkun.

²¹ Markedsrapport Nielsen (uke 12 2021)

²² MatPrat matvaretracker

Andelen som svarer at det er viktig med norskprodusert for de ulike råvarene har endret seg svært lite fra 2020 til 2021. Viktigheten av norskprodusert vare er størst for egg og lavest for kalkun.

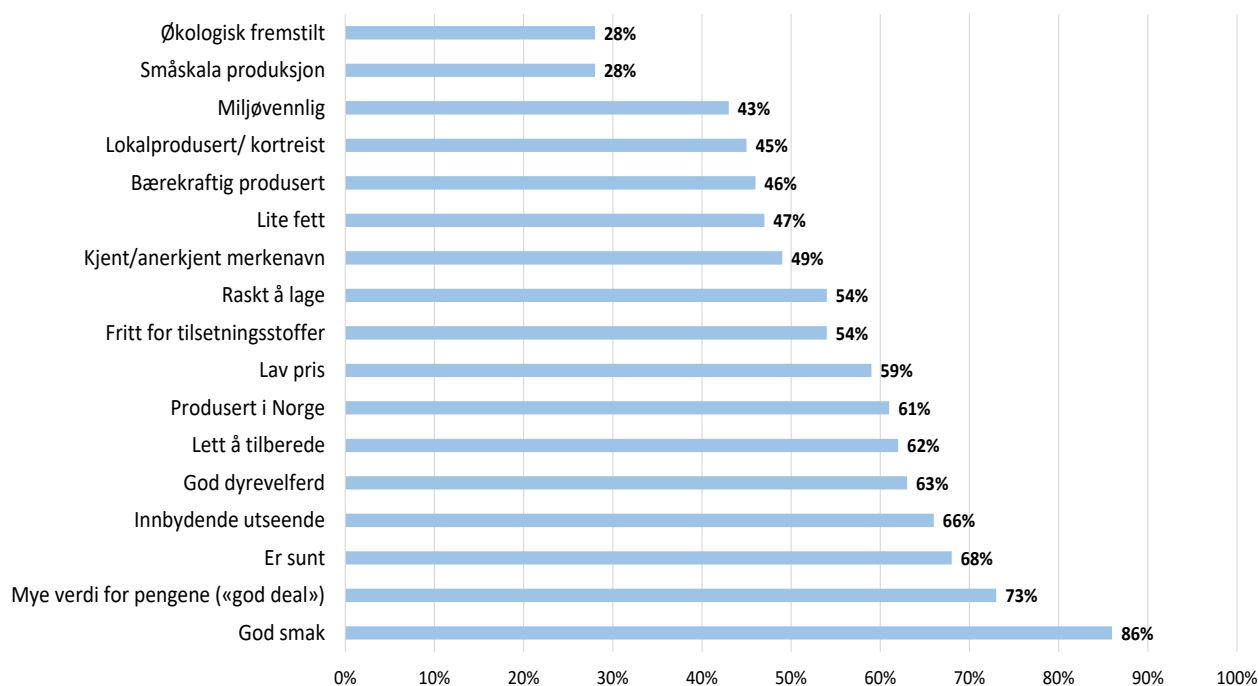
Egg har et svært godt omdømme, og har den høyeste andelen som synes det oppleves positivt og sentralt i et normalt kosthold de siste fem årene. Det ser ut til at koronapandemien har bremsset en negativ utvikling i omdømme for rødt kjøtt. En måling YouGov gjorde i 2020 viser også at svinekjøttproduksjon oppleves som den minst bærekraftige av kjøttproduksjonene, mens sau og lam oppleves som den mest bærekraftige.

Figur 3.10 Andel som synes at å spise følgende er positivt og sentralt i et normalt kosthold i perioden 2017–2021²³.

God smak er helt klart det viktigste kriteriet ved valg av matvarer. Dette stemmer også overens med tidligere undersøkelser fra MatPrat. Økologisk og småskala produksjon er de minst viktige valgkriteriene ved kjøp av landbruksprodukter i dagligvarebutikken. Til tross for høyt mediafokus på klima og bærekraft kommer dette langt ned på lista hos de fleste når de handler. 61 prosent legger stor vekt på at produktet er produsert i Norge.

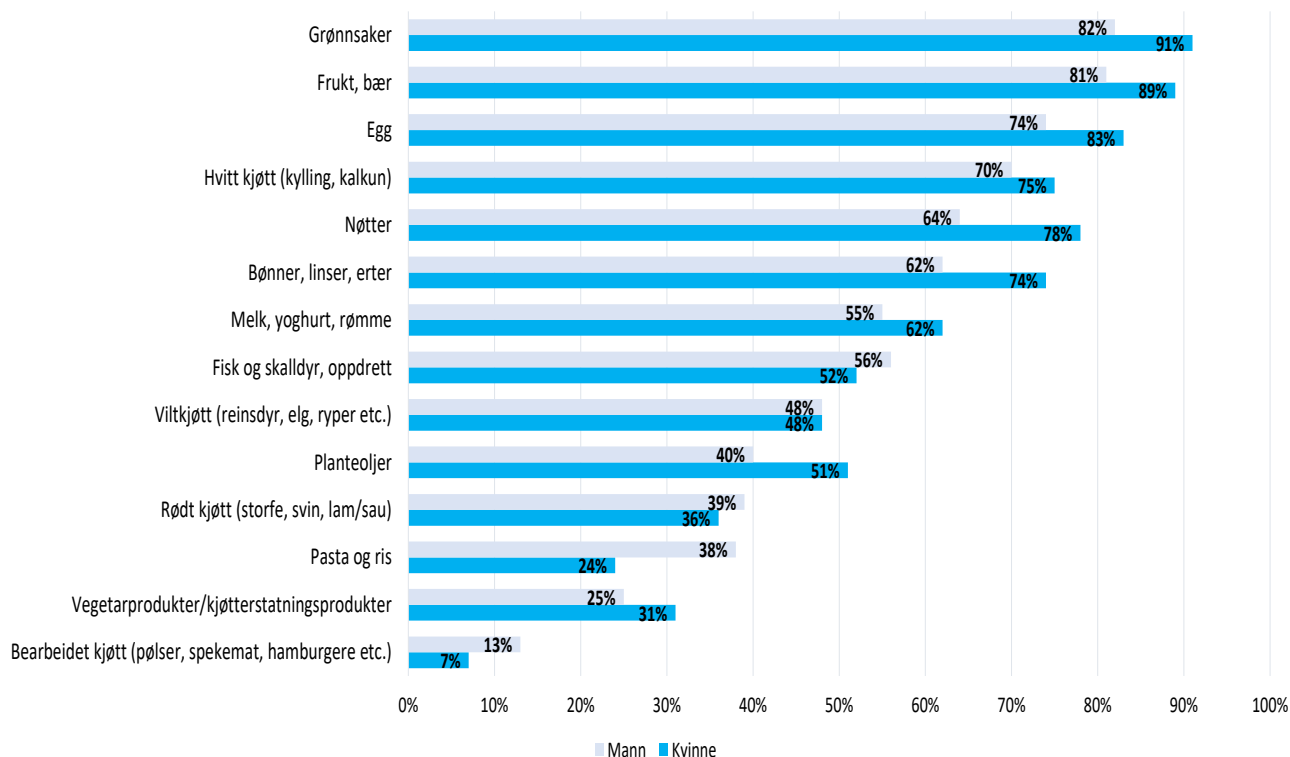
²³ MatPrat matvaretracker

Figur 3.11 "Hvor stor vekt legger du på følgende faktorer når du kjøper landbruksprodukter (til deg eller andre) som kylling, storfe, lam, svin og/eller egg i dagligvarebutikken?"²⁴

MatPrat fikk gjennomført en undersøkelse av YouGov i mars 2021 hvor drøyt 1000 mennesker fikk spørsmålet "Hvilke av følgende matvarer mener du er en del av et sunt kosthold?". Hvilke matvarer som menes å være en del av et sunt kosthold vurderes noe ulikt av kvinner og menn. Flest personer av begge kjønn vurderer frukt og grønt som en del av et sunt kosthold, mens bearbeidet kjøtt har fått lavest score. Det er en større andel menn som mener at rødt og bearbeidet kjøtt er en del av et sunt kosthold enn kvinner. Figur 3.11 viser fordelingen av svarene fordelt på kjønn.

²⁴ MatPrat matvaretracker

Figur 3.12 "Hvilke av følgende matvarer mener du er en del av et sunt kosthold?" Fordelt etter kjønn²⁵.

Vegetar- og kjøtterstatningsprodukter er blant de som scorer dårligst på dette spørsmålet i undersøkelsen, men når man ser på aldersprofilen til de som har svart at disse produktene er en del av et sunt kosthold er 41 prosent av disse i aldersgruppen 18-29 år. I den samme aldersgruppen er det færrest som har svart at egg og rødt kjøtt er en del av et naturlig kosthold av alle aldersgruppene.

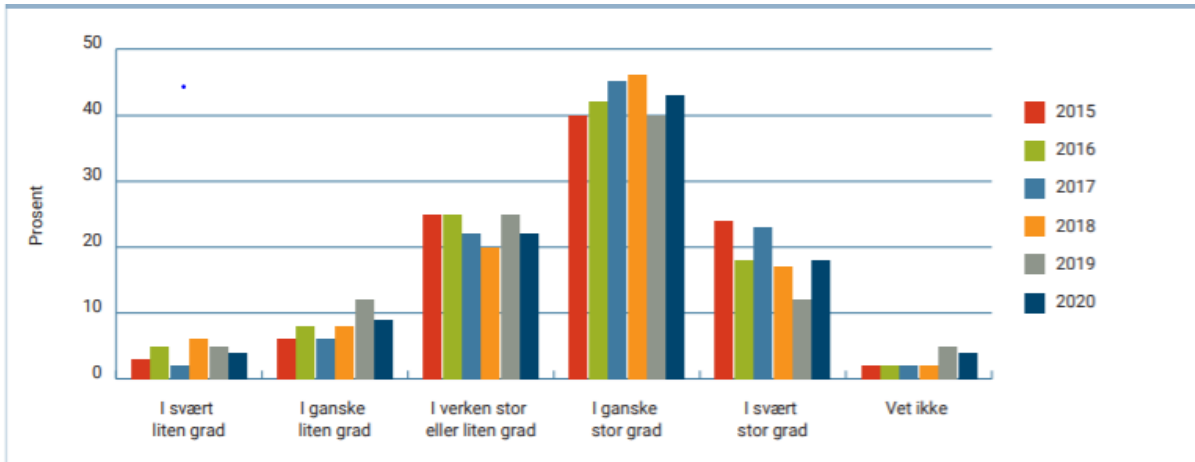
3.4.1.6 Hovedtrekk – tillit til norsk kjøtt- og eggbransje²⁶

Animalia har siden 2006 undersøkt generell forbrukertillit til norsk kjøtt- og eggbransje og deres produkter. Tilliten til norsk kjøttbransje og norske kjøttprodukter er fortsatt relativt høy, og har gått signifikant opp i gruppen som uttrykker svært høy tillit siden 2019. 61 prosent har i stor grad tillit til den norske kjøttbransjen og 67 prosent har i stor grad tillit til norske kjøttprodukter. På spørsmål om eventuell endring i tilliten svarer 70 prosent at tilliten er uendret. 12 prosent opplever økt tillit og 10 prosent har redusert tillit sammenlignet med året før. Tilliten til fjørfebransjen og til kylling- og kalkunprodukter ligger omtrent på samme nivå som de to foregående årene, men trenden er positiv. 56 prosent har i stor grad tillit til fjørfebransjen, og 59 prosent har i stor grad tillit til kylling- og kalkunprodukter. Andelen nøytrale er fortsatt høy. På spørsmål om endring i tilliten sammenlignet med ett år tilbake, svarer 72 prosent at tilliten til den norske fjørfebransjen er uendret, 11 prosent har økt tillit, men 8 prosent oppgir at de har redusert tillit. Trenden for tillit til fjørfebransjen er positiv også basert på endringsmålingene. Tilliten til norske egg ligger på samme nivå som i 2018,

²⁵ YouGov, uke 11 2021. På oppdrag for MatPrat.

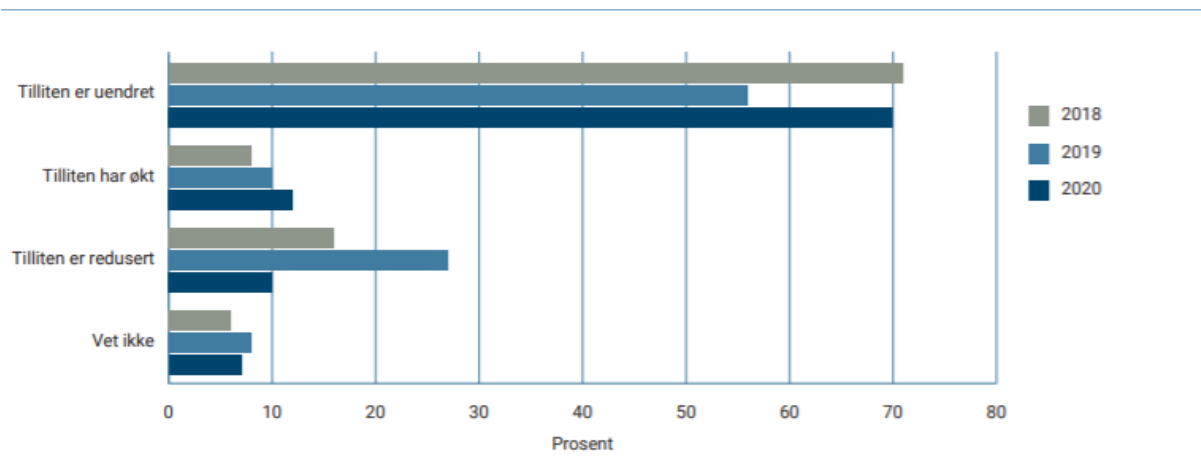
²⁶ "Kjøttets tilstand 2020", Animalia.

lavere enn tidligere år, men fortsatt høy. 75 prosent har i stor grad tillit til norske egg. Andelen nøytrale er på samme nivå som i 2018.

Kilde: Sentio Research Norge på oppdrag for Animalia.

Figur 3.13 Grad av tillit til den norske kjøttbransjen, 2015–2020.

Kilde: Sentio Research Norge på oppdrag for Animalia.

Figur 3.14 Har din tillit til den norske kjøttbransjen endret seg det siste året?

Tillit til norske produkter

Tilliten til at norske kjøtt- og eggprodukter er tryggere enn utenlandske er fortsatt høy. Det er signifikant økning i tillit fra 2019 til 2020, men tendensen fra 2019-undersøkelsen som viste økning i andelen som mener at utenlandske produkter er like trygge, vedvarer. 68 prosent mener at norske kjøttprodukter er tryggest, 73 prosent mener at norske kylling- og kalkunprodukter er tryggest, mens 75 prosent mener at norske egg er tryggere enn utenlandske.

Bærekraft og dyrevelferd

Når det gjelder spørsmål knyttet til bærekraft og dyrevelferd svarer 50 prosent at de i stor grad har tillit til at den norske kjøttbransjen har en bærekraftig produksjon og produserer

bærekraftige produkter. 14 prosent svarer at de i liten grad har tillit, og 24 prosent svarer nøytralt på spørsmålet om bærekraftig produksjon og produkter. Når det gjelder tillit til at den norske kjøttbransjen har en produksjon i tråd med etiske og moralske prinsipper når det gjelder dyrevelferd er det en signifikant økning i tillit. 53 prosent svarer at de stor grad av tillit. Det er også signifikant nedgang i de som har svært liten grad av tillit. Til sammen 13 prosent svarer i 2020 at de har i liten grad tillit sammenlignet med 21 prosent i 2019. 25 prosent forholder seg nøytrale til spørsmålet. Begge spørsmål har en relativt stor "vet ikke" andel, henholdsvis 12 og 8 prosent.

Selvforsyning

Nordmenn mener selvforsyning er viktig. 81 prosent svarer at det er viktig eller noe viktig at vi er mest mulig selvforsynte med mat i Norge og 68 prosent mener at det kommer til å bli enda viktigere i fremtiden. 48 prosent mener at kjøtt- og eggproduksjonen bør opprettholdes på samme nivå som i dag med tanke på matsikkerhet, selvforsyning og beredskap. 45 prosent mener vi bør øke produksjonen.

Alder og geografi

Alder og geografi er de faktorene som skiller mest når det gjelder tillit. Når det gjelder alder uttrykker yngre generelt litt lavere tillit enn eldre når det gjelder forholdet til bransje og produkter, bærekraft og dyrevelferd, men endringene fra år til år ser ut til å være større i den yngste aldersgruppen. Størst forskjell i aldersgruppene finner vi når det gjelder forholdet til trygghet og selvforsyning. Yngre mener i mindre grad at norsk er tryggere enn utenlandske produkter og synes matsikkerhet/selvforsyning er vesentlig mindre viktig enn hva de eldre aldersgruppene uttrykker. Yngre scorer også jevnt over høyere på svaralternativet «vet ikke». Det er geografisk relativt stor variasjon både når det gjelder noen av tillitsspørsmålene og spørsmål knyttet til norsk/utenlandsk opprinnelse og selvforsyning.

3.4.1.7 Generelle større trender/drivere

Vårt forhold til mat er i stadig endring, og avhengig av vinklingen kan man trekke ut seks hovedtrender for mat med glidende overganger (figur 3.16). I tillegg er det også andre drivere som påvirker dagens forbruker. Det er noen større trender som bærekraft, opprinnelse og sunnhet som glir over i hverandre.

Lettvinte løsninger har vært en trend over flere år, men som følge av at koronapandemien har satt en stopper for muligheten til matopplevelser på restauranter og reising har et ønske om å skape matopplevelser i hjemmet dempet veksten for ferdigrettene. Koronapandemien påvirker folks økonomi, og dermed også deres matvaner. Mange har fått en usikker økonomi som følge av permitteringer/opsigelser og søker dermed billigere alternativer, mens andre har fått enda mer penger å bruke på f.eks. mat fordi de ikke bruker penger på utenlandsturer/opplevelser, lavere rente etc. En undersøkelse av IPSOS støtter opp under at etterspørselen etter premium merkevarer har økt under pandemien også i andre deler av verden²⁷. SIFO har under koronapandemien gjort to undersøkelser av nordmenns økonomi,

²⁷ "Trading up. Has det pandemic affected the positive momentum of premium brands?", IPSOS mars 2021

en som måle den økonomiske tryggheten i april og en som målte endringene fra april til juni. Undersøkelsene viser at 25 prosent av alle hushold på et eller annet tidspunkt har blitt rammet av oppsigelser, permitteringer eller tap av næringsinntekter. Til tross for at myndighetene tidlig satte inn tiltak som bremset opp de negative effektene kan en slik krise på sikt føre til større ulikheter i samfunnet, noe som også kan påvirke forbruksmønsteret over tid. Undersøkelsen avdekker at 15 prosent av alle hushold ikke har noe sparepenger igjen og 5 prosent må låne penger til mat og andre nødvendige utgifter. SIFO har delt befolkningen inn i tre grupper, hvorav 65 prosent er økonomisk trygge, 26 prosent regnes som utsatte og 9 prosent har store økonomiske problemer²⁸.

Opprinnelse og lokalmat har de siste årene fått økt fokus. Velger man lokale produkter blir transportdistansen kortere og CO₂-utslippet mindre, samt at man støtter lokalt næringsliv. Når trender «spiller på lag» på denne måten, blir det kraftfullt. Dagligvarekjeden Meny har til eksempel satset mye på lokalmatkonseptet gjennom media det siste året. Pandemien har det siste året bidratt til ytterligere økt oppmerksomhet rundt selvforsyning og nasjonal/lokal matproduksjon. Matmerk melder at salg av lokalmat og drikke har hatt en økning på 12,6 prosent i 2020, noe som er større enn salgsveksten av mat i dagligvare generelt²⁹. En av årsakene til veksten er feriering i Norge.

Figur 3.15 Oversikt over fem hovedtrender som påvirker forbruker.

Flere drivere:

Bevissthet: Stadig flere er bevisste når de kjøper mat, men alle er ikke opptatt av de samme tingene. Det råder en slags positiv egoisme der vi tar vare på oss selv, uten at det går på bekostning av fellesskapet. Vi velger selv hva som er bra

²⁸ <https://www.oslomet.no/forskning/forskningsnyheter/en-av-fire-husholdninger-okonomisk-rammet-av-korona>.

²⁹ <https://stiftelsenorskmat.no/no/aktuelt/kjoeper-lokalmat-i-butikk-som-alldri-foer>

for oss og går bort fra det typiske A4-mennesket. Individualisme er mer fremtredende, og mangfold får større aksept.

Urbanisering: En trend som har pågått i flere år og som fremdeles vil være gjeldende er urbanisering. Flere bor i by med den følgen at avstanden til dyr og matproduksjon øker. Det er skapt et marked for å fortelle historier som domineres av empati og forenklinger, der også media bidrar.

Mediedekning: I 2019 har det vært mange dokumentarer om mat og matproduksjon som alle er med på å påvirke folks oppmerksomhet og bevissthet, særlig knyttet til kjøtt og kjøttforbruk, og ikke nødvendigvis i positiv retning for landbruket. Eksempler er «Line fikser maten», «Matsjokket», «Griseindustriens hemmeligheter» og «The Game changer». Et temasøk Infomedia har gjort for MatPrat viser også at ord som «matsvinn», «kjøttfri», «dyrevelferd», «vegetar» og «vegan» har hatt en markant økning i media i 2019 sammenlignet med 2017. Dyrevelferd er det ordet som er blitt nevnt flest ganger. I 2019 kom Miljødirektoratet med rapporten «Klimakur» som har fått stor oppmerksomhet også i 2020.

Matsvinn: Folk har også blitt mer opptatt av matsvinn, og i en undersøkelse gjort av MatPrat oppgir 61% at de får dårlig samvittighet av å kaste, av de unge er det 70 %.

Mindre kjøtt: Opp mot 31 % på landsbasis og 36% i Oslo ønsker å kutte ned på kjøtt, men folk oppgir ulike grunner til kjøttreduksjonen (se eget avsnitt). Noen unge reduserer kjøtt som en symbolsk handling

Teknologi: Teknologien utvikler seg stadig og benyttes til nye bruksområder. Folk er ikke like skeptiske og er i større grad åpne for løsninger som kan bidra til bærekraftig matproduksjon, som laboratoriefremstilt kjøtt og genredigering.

Politisk, både i Norge og internasjonalt, er det også større vilje for å redusere kjøttforbruk fra noen partier enn tidligere. Noen tiltak har direkte virkning som offentlige innkjøpsordninger og kjøttfri skolemat, der Oslo er mest offensiv. Oslo kommunes samarbeid med EAT er et eksempel.

3.4.1.8 Dyrevelferd

I flere undersøkelser kommer det fram at dyrevelferd er den tredje største årsaken til at forbrukere i større grad velger bort kjøtt. Negative medieoppslag, i tillegg har dyrevernorganisasjoner og dyrevernerne fått mer oppmerksomhet og støtte i samfunnet. Det har etter hvert utviklet seg en uenighet om premisser og verdigrunnlag for hold av dyr. Som følge av behov for et rammeverk og dokumentasjon rundt dyrevelferd i husdyrproduksjon er det utviklet dyrevelferdsprogrammer. Slaktekylling, verpehøns, kalkun og svin har allerede etablerte dyrevelferdsprogrammer. Det er et mål om å få iverksatt et dyrevelferdsprogram for storfe i 2021.

Som følge av økt fokus på dyrevelferd blir det også en større konkurranse i å kommersielt kommunisere og selge produkter med god dyrevelferd. Dyrevernalliansen, med støtte fra

Rema 1000, lanserte i 2018 en merkeordning der flere kriterier for dyrevelferd må være oppfylt for å kunne bruke merket. Per uke 12 i 2021 er det 11 produkter som har dyrevelferdsmerket.

I september samme år lanserte Nortura produktserien «Gilde Edelgris» som er et resultat av prosjektet «griseløftet». I prosjektet er det innført dyrevelferdstiltak som inkluderer 15 % mer plass, tildeling av aktivitets- og rotemateriale to ganger daglig og at det skal være mer strø på liggeplassen.

3.4.1.9 Klima³⁰

Klima er ett av flere forhold som er knyttet til bærekraft, og noen produkter har nå fått en såkalt klimamerking. For å kunne beregne klimabelastning til en vare omregnes klimagassutslippet om til i CO₂- ekvivalenter per kilo matvare. Noen merker varen med utgangspunkt i en skala fra lavt til middels eller høyt klimagassutslipp, mens andre oppgir CO₂- avtrykket direkte på varen. Dette gir en indikasjon på hvor mye klimagasser som er sluppet ut for å produsere matvaren. Andre faktorer som biologisk mangfold, ressursutnyttelse, arealbruk og matsikkerhet er parametere som er ikke medregnet i klimamerkingen selv om dette er viktig for å ha en bærekraftig produksjon.

Klimamerkingene er basert på utslippstall som finnes tilgjengelig for de ulike matvarene. Disse utslippstallene kommer fra livsløpsanalyser (LCA) av matvarer. Livsløpsanalysene tar for seg utslippene fra jord til bord, blant annet utslipp knyttet til produksjon av råvaren, innsatsfaktorene som er brukt i produksjonen (vann, energi, gjødsel, osv.), transport, foredlingsprosess og emballasje. En andel av disse utslippstallene er basert på internasjonale tall som ikke er sammenliknbare med norske forhold, og vil derfor ikke gi et presist bilde av faktiske utslipp. Det er også svakheter knyttet til livsløpsanalysene som ligger til grunn for klimamerking på grunn av ufullstendig datamateriale. Per i dag er det for eksempel svært

³⁰ "Klimamerking av mat- hva er det?", artikkel av MatPrat. Hentet fra <https://www.matprat.no/artikler/matproduksjon/klimamerking-av-mat--hva-er-det/>. April, 2021

vanskelig å kvantifisere opptak og lagring av karbon i jord. Av den grunn regnes ikke nettobidraget fra jordbruksproduksjon til karbonbinding i jord med i dagens livsløpsanalyser, og er derfor heller ikke med i klimamerkeordningene. Forskning tyder på at drøvtyggere kan bidra til å binde karbon når de beiter i utmark ved at de gjødsler og vender på jorda. Dette positive bidraget, som kan redusere klimabelastningen fra husdyrproduksjon, kommer ikke frem i en livsløpsanalyse. Det samme gjelder den avkjølede effekten refleksjon i beitede overflater (albedo) kan ha for klimaet – det er vanskelig å kvantifisere, og derfor ikke regnet med.

Animalske produkter, som kjøtt og ost, kommer svært dårlig ut i en merkeordning som benytter seg av denne beregningsmetoden. Ser man derimot på klimabelastningen per energienhet per matvare blir bildet mer nyansert eller per kilo protein i matvarene blir bildet et helt annet.

4 Overordnet om norsk jordbruk og næringsmiddelindustri

4.1 Marked og pris – prognoser, jordbruksavtale og importvern

Prognosene utarbeides av Totalmarked kjøtt og egg. Prognosene som legges til grunn ble lagt fram 11. mai 2021.

2020 var preget av myndighetenes tiltak mot spredning av Covid-19. Dette medførte økt innenlandsk salg av kjøtt som følge av sterkt redusert grensehandel, samt at flere mennesker oppholdt seg i Norge. Egg hadde ingen vekst i 2020.

Med tiltakene i samfunnet viser prognosen for 2021 fortsatt høyt salg og stor underdekning av storfe og gris. Det er også en mindre underdekning av lam. For egg viser prognosen også økt salg som gir et lite overskudd året sett under ett. Dette tilsier at det ikke er rom for produksjonsøkning av egg.

4.1.1 Kjøtt- og eggmarkedet i 2020

2020 var preget av myndighetenes tiltak mot spredning av Covid-19 fra mars måned. Dette medførte økt innenlandsk salg av kjøtt som følge av sterkt redusert grensehandel, samt at flere mennesker oppholdt seg i Norge. Salg av helt slakt av storfe og svin økte begge med om lag 5 prosent fra året før. Lam økte med hele 14 prosent, dog fra et svakt salg i 2019. Også salget av egg økte i dagligvaremarkedet som følge av tiltakene i samfunnet, men nedgang i salget til hoteller, restauranter etc. gjorde at det ikke ble noen vekst for året totalt.

For storfe gikk tilførselene noe ned som følge av økt melkebehov og redusert utslakting av melkekyr. Reguleringslageret på 1 750 tonn storfe ved inngangen til året ble raskt tømt, og året endte med tomme lagre. 2020 var siste året med reguleringseksport av gris. Det økte

salget medførte at bare 1 159 tonn av eksportkvoten på 1 897 tonn ble benyttet, og reguleringslagerene ble i likhet med storfe tømt i løpet av året. Godt salg av lam gjorde at reguleringslageret ble redusert med 1 000 tonn til 1 880 tonn ved utgangen av 2020. Det ble tatt ut 779 tonn egg som følge av utslakting av vernehøner før tiden i 2020. Figur 4.1 viser produksjon og salg av kjøtt og egg i 2020.

	Produksjon	20/19	Imp.kvoter	Salg	20/19	Balanse	Annen imp.
Storfe/kalv	85 000	98	8 800 ¹⁾	104 600	105	- 10 800	9 100
Lam	19 450	101	298 ²⁾	20 750	114	- 1 000	
Sau	4 750	106		4 750	78	0	
Gris	131 400	100	2 000 ³⁾	139 300	105	- 5 900	4 900
Egg	65 700	100	459 ⁴⁾	65 500	99	+ 700	

1. Omfatter bl.a. SACU-import av 4.551 tonn storfekjøtt omregnet m/ben, samt WTO-, EU- og GSP-kvoter.

2. Fra Island: 62 tonn. WTO-kvoter og annen import på 236 tonn

3. Spekk utgjorde 747 tonn og om lag 1 250 tonn av EU-/WTO-kvoter.

4. Import på 459 tonn egg.

Figur 4.1 Produksjon og salg 2020.

4.1.2 Prognose for produksjon og engrossalg for 2021

Vurderingene av markedsutsiktene bygger på prognoser for kjøttproduksjon og engrossalg, justert for import. Figur 4.2 viser prognosen for 2021 per mai 2021.

På grunn av stengte grenser og aktiv bruk av pris som virkemiddel ble det i februar helt tomt for kjøtt på reguleringslager for første gang siden 2015.

	Salgsproduksjon		Import-kvoter	Engrossalg		Balanse 2021	Reg.lager 1.1.21
	tonn	21/20		tonn	21/20		
Storfe/kalv	85 700	101	9 000 ¹⁾	104 000	99	-9 300	0
Lam	19 400	100	706 ²⁾	20 600	99	-500	1 880
Sau	4 900	103	100 ³⁾	5 200	109	-200	0
Gris	131 800	100	1 750 ⁴⁾	139 900	100	-6 400	0
Egg	66 100	101	500 ⁵⁾	66 400	101	200	428

Figur 4.2 Prognose for salgsproduksjon og engrossalg 2021

Reguleringslageret ved starten på året inngår ikke i markedsbalansen for 2021

1) For storfe er det inkludert en antatt SACU-import på 4.756 tonn storfekjøtt m/ben. Videre er WTO-

kvoten på 1084 tonn, EU-kvote på 2.500 tonn og GSP-kvote på 665 tonn biffer og fileter (omregnet til storfekjøtt m/ben) tatt med.

2) Importen inkluderer WTO-kvote på 206 tonn og 600 tonn fra Island.

3) Import på 100 tonn fra Island

4) Inkludert spekk på 750 tonn og 100 tonn av WTO-kvoten på 1.381 tonn. Inkluderer også EU-kvote på 900 tonn.

5) Forutsetter i prognosen import på 500 tonn egg.

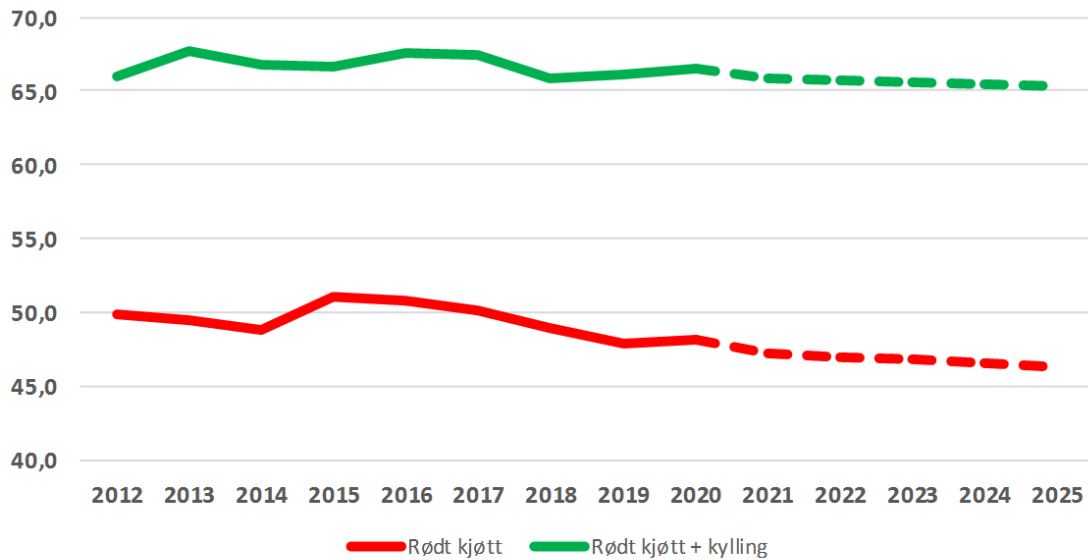
4.2 Resultat av jordbruksoppgjøret som påvirker storfe, sau/lam og egg

Det ble brudd i årets jordbruksforhandlinger.

4.3 Langtidsutsikter for markedsbalanse kjøtt og egg

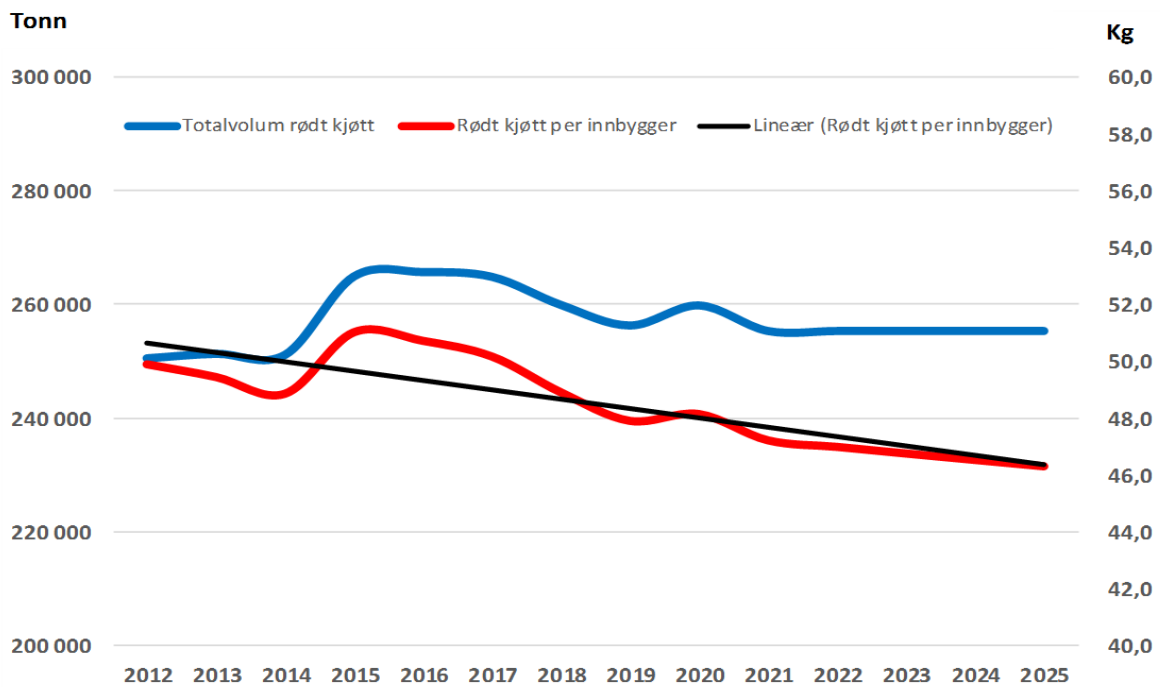
Langtidsutsikter og detaljene i markedssituasjonen for det enkelte dyreslag finnes under kapitlene til de respektive dyreslagene. Nedenfor er det beskrevet en kort oversikt over langtidsutsiktene.

Utviklingen i melkeproduksjonen har fortsatt stor betydning for produksjonen av storfekjøtt. Med valgte forutsetninger om melkebehov og melkeytelse per ku er det beregnet et scenario på at det trengs 118 000 ammekyr for å dekke 100 prosent av forventet behov for norskprodusert storfekjøtt i 2025. Dette er om lag 7 000 flere enn langtidsutsiktene vi laget i september 2020. Hovedårsaken til dette er at det forventes noe høyere melkemengde per ku enn det vi forutsatte i fjor. Altså færre melkekyr for å dekke melkebehovet og mindre kjøtt fra kumelkproduksjonen enn sist forventet. Det er forutsatt totalforbruk av storfekjøtt i 2025 som gjeldende prognose for 2021, altså en nedgang per innbygger lik forventet befolkningsvekst. For svinekjøtt er det med forutsatt effektivitetsøkning beregnet et scenario på at det er nødvendig med en reduksjon i antall smågris på 1 – 2,5 prosent, avhengig hvilke slaktegrisvekter som legges til grunn. Dagens produksjon av sau/lam er med gitte forutsetninger mer enn tilstrekkelig til å dekke forbruket også i 2025. Det ventes at en fortsatt større andel av kjøttforbruket dekkes av hvitt kjøtt. For kylling er det forutsatt en økning utover forventet befolkningsvekst. For egg forventes en jevn vekst i totalkvantum lik prognosert befolkningsvekst.

Figur 4.3 Utviklingen i engrossalg i kilo helslakt per innbygger.

Salget av rødt kjøtt vil i perioden frem mot 2025 variere mellom dyreslagene avhengig av mattrender o.l. Det har vært en nedgang i innenlandsk engrossalg av rødt kjøtt på om lag 6 prosent per innbygger fra 2015 til 2020. Gjennomsnittlig inntak av rødt kjøtt lå i 2020 omtrent på kostholdsrådet. Korona og nedgang i grensehandel og mindre reising, gjør det vanskelig å tolke tallene så langt i 2020. For 2021 er det med normale tilstander prognosert en fortsatt nedgang per innbygger for rødt kjøtt.

Figur 4.4 Totalsalg av rødt kjøtt i tonn og forbruk av kg rødt kjøtt per innbygger.

4.4 Prisdannelsen for kjøtt og egg

4.4.1 Engrospris

Den løpende engrosprisen for helt slakt og egg settes av markedsregulator med sikte på at en i gjennomsnitt for prisperioden oppnår målpris (gjelder kun gris) eller gjennomsnittlig planlagt engrospris.

Engrosprisen kan betraktes som balansepunktet i verdikjeden for egg og kjøtt. Engrosprisen danner utgangspunkt for prisen både forover og bakover i verdikjeden. Engrosprisen spiller i tillegg en avgjørende rolle i forvaltningen av importvernet.

4.4.2 Avregningspris

Avregningsprisen til bonde (Norturas produsenter) avledes av engrosprisen via "Nettonoteringen". Nettonoteringen er en selvkostkalkyle som tar utgangspunkt i engrosprisen for helt slakt /egg. Verdi av andre produkter fra slaktet som for eksempel hud, skinn og innmat legges til engrosprisen, mens kostnader ved slakting / eggssortering, inntransport og offentlige avgifter trekkes fra. Når enkeltelementer i kalkylen endres, endres avregningsprisen.

Nettonoteringen har følgende prinsipielle oppbygging med disse faktorene for kjøtt:

Engrospris

- Kjøttkontrollavgift

- Forskningsavgift

= Engrospris justert for offentlige avgifter*

+ Verdi av hud/skinn og biprodukter (ikke ull)

- Slaktekostnader

- Inntransportkostnader

- Spesielle trekk (avtaletrekk, nødslakt etc.)

- Omsetningsavgift

= Veiledende avregningspris for slaktedyr fra Nortura

+ Norturatillegg

+ Kvantumstillegg

+ Eventuell etterbetaling

=Utbetalingspris til produsent

**Det er denne prisen som rapporteres som oppnådd engrospris og vurderes mot målpris eller planlagt gjennomsnittlig engrospris*

I tillegg kommer grunntilskudd (sau/lam og geit/kje), kvalitetstilskudd for storfe og sonedifferensiert distriktstilskudd

Nettonoteringen har følgende prinsipielle oppbygging med disse faktorene for egg:

Engrospris

- Forskningsavgift

= Engrospris justert for offentlige avgifter*

- Sorteringskostnader

- Inntransportkostnader

- Spesielle trekk

- Omsetningsavgift

= Veiledende avregningspris egg fra Nortura

+ Norturatillegg

+ Kvantumstillegg

+ Eventuell etterbetaling

= Utbetalingspris til produsent

**Det er denne prisen som rapporteres som oppnådd engrospris og vurderes mot planlagt gjennomsnittlig engrospris*

5 Storfe

Prognosen per mai viser et underskudd av storfe på 9 300 tonn i 2021. Årsaken til den store underdekningen er bortfall av grensehandel og mindre reising blant nordmenn. Når samfunnet normaliseres vil underskuddet hensyntatt importkvotene trolig være om lag 3000 tonn.

Det er en underdekning av norsk storfe, men det er nyetableringer og utvidelser som er planlagt, eller allerede er satt i gang. Dette innebærer at det er et begrenset rom for økning i storfeproduksjonen framover. Små endringer i salget eller endring i melkevolumet gir store utslag.

Vi opplever økende interesse for norsk storfekjøtt i markedet. Allikevel ser vi at fremforhandlede importkvoter vil bli benyttet.

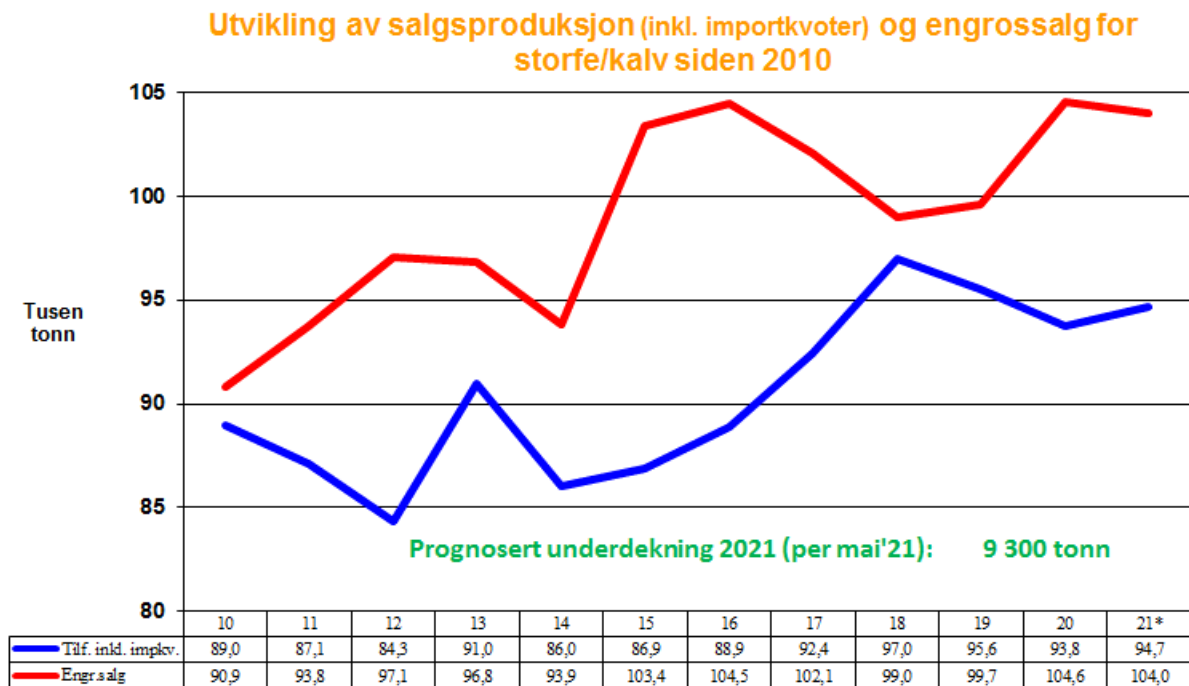
Det er mange faktorer som påvirker markedsbalansen for storfe på lang sikt. I analysen av markedsutsikter fram mot 2025 er det et begrenset handlingsrom for økning i antall ammekyr. Med bakgrunn i at salget fort kan endre seg og melkeprodusentene tilpasser seg reduserte kvoter, i tillegg til at en ser en stor interesse blant bønder som ønsker å starte opp med ammekyr nærmer vi oss markedsdekning hensyntatt importkvotene.

Tollvernet setter begrensninger for prisuttaket på storfe også i perioder med normal valutakurs. Analyser av tollvernet viser at ordinære tollsatser er svakt for hele slakt av storfe.

Planlagt gjennomsnittlig engrospris for storfe økes med kr 2 pr kilo til kr 66,30 per kilo for andre halvår 2021.

5.1 Marked og priser

Det har vært en økning i mordyrtalet de siste 5 årene. Økningen i ammekuttallet har mer enn oppveid nedgangen i antall melkekyr. Som følge av økt melkebehov i 2020 har flere bønder redusert antall melkekyr til slakt, men fordi ammekuttallet er i vekst var tilførselen likevel økende. På bakgrunn av dette er det grunn til å tro at tilførselen av norsk storfekjøtt kommer til å nå markedsbalanse hensyntatt importkvotene.

Figur 5.1 Utvikling i produksjon inkl., kvoteimport og engrossalg av storfe/kalv fra 2010–2021.

* Prognose fra mai 2021

5.1.1 Prognosen for 2021

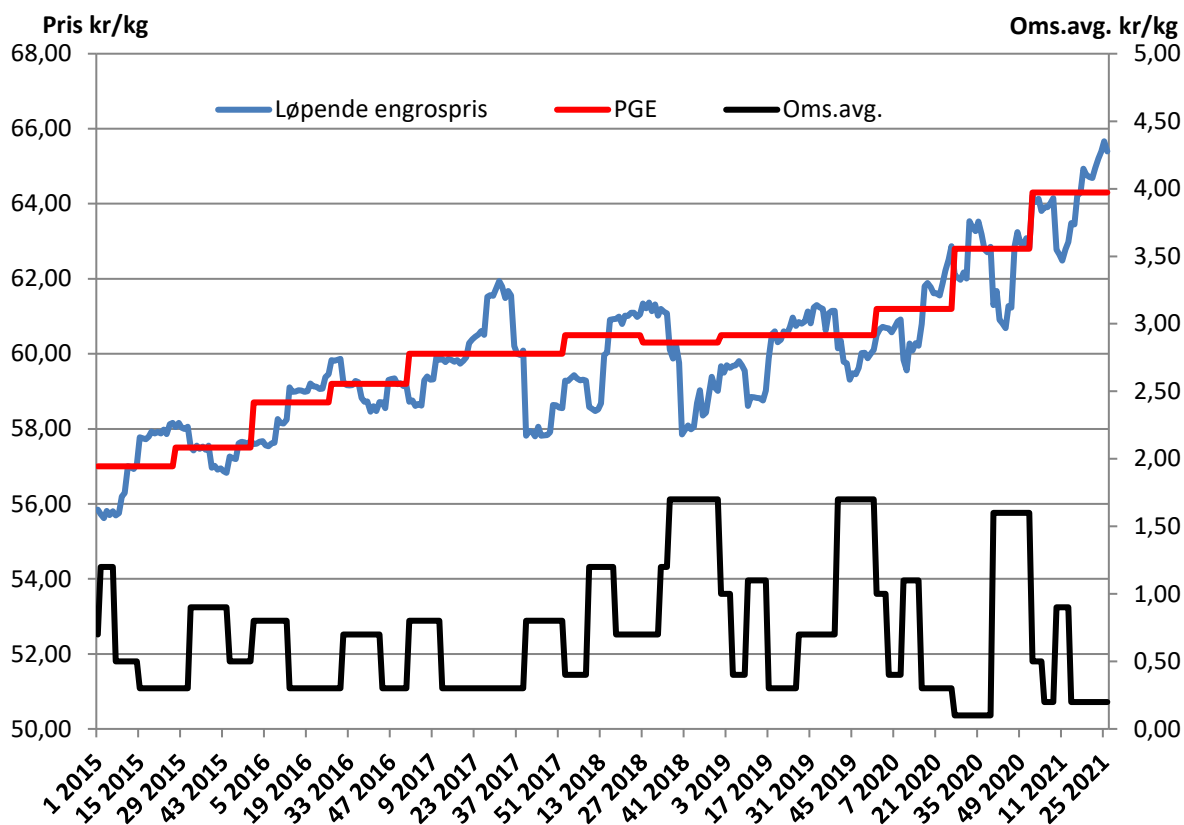
Produksjonen ventes å øke med 1 prosent i 2021, selv om det ventes relativt lite kyslaktning på grunn av et fortsatt høyt melkebehov. Det forventes at en større andel av dyrene føres fram til tyngre slakt. Importbehovet utover kvotene prognoseres å være stort fram til høsten. Forutsatt gradvis mer normale tilstander i samfunnet etter sommeren er underdekningen inkludert importkvoter prognosert til 9 300 tonn for året.

Salget av helslakt ventes å gå litt tilbake fra 2020 året sett under ett. Med tomme reguleringslagre er underdekningen hittil i år dekket opp av importkvoter og import til nedsatt toll.

Framtidig melkebehov og antall kalver fra melkesektoren påvirker tilførselene av storfekjøtt. Vi forventer ikke noen økning i forbruket av storfe per innbygger de nærmeste årene.

5.1.2 Målpris/engrospris, oppnådd pris og omsetningsavgift

Figuren under viser utvikling i PGE, prisuttak og omsetningsavgift fra uke 1 2015 til uke 25 2021. Det har vært en økning i engrosprisen for storfe i hele perioden. I 2017 ble telledatoen forandret til 01. oktober og 01.mars. Dette gjør at prisen må brukes mer aktivt for å få inn slakt utenom disse datoene. Prisen justeres derfor noe ned rundt telledato. For å stimulere til mer slakt på våren, hvor etterspørselen er størst, settes prisen opp. PGE har økt hvert halvår siden 2. halvår 2019. Nortura har ligget svært nært prisuttak i 2020 og 2021.

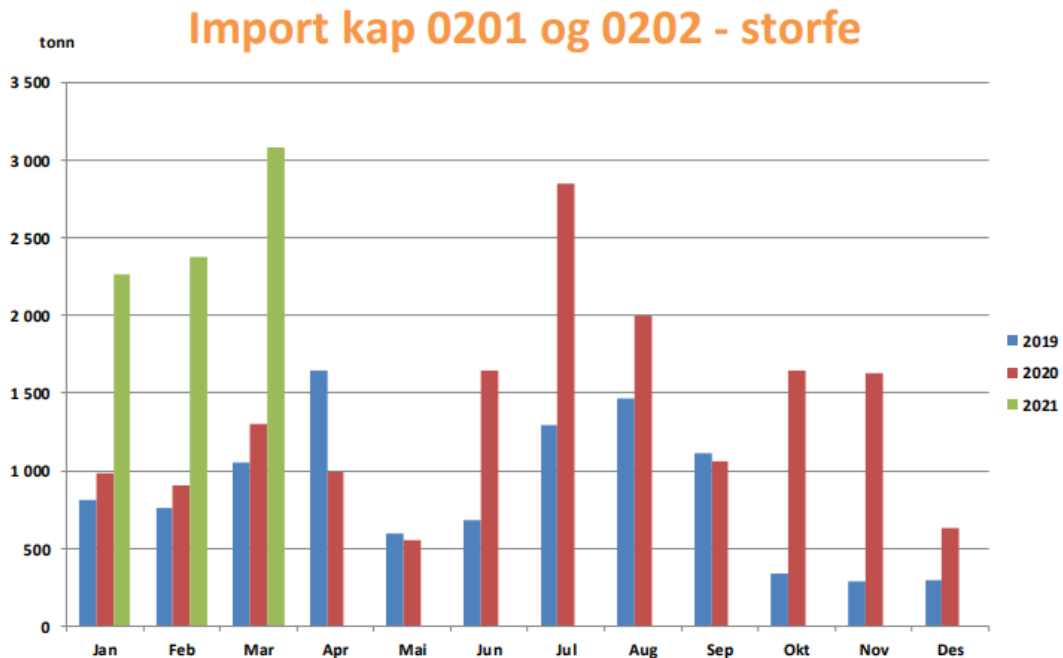

Figur 5.2 Utviklingen i oppnådd engrospris, planlagt gjennomsnittlig engrospris og omsetningsavgift for storfe fra uke 1 2015 til uke 25 2021.

5.1.3 Import av storfe

Importvernet og internasjonale priser gir begrenset rom for prisøkning på storfe. Importkvotene blir benyttet og det er nødvendig med noe import utover kvotene for å dekke markedet når året ses under ett. Det er sesongvariasjoner i både tilførsel og etterspørsel som må tas hensyn til, både når man ber om tolladministrering og i selve prisfastsettingen. Enkelte stykningsdeler tåler begrenset med prisøkning selv med prosenttoll, og billig helt slakt av storfe fra EU er til tider rimeligere enn norsk storfe.

Figur 5.3 viser importen av ferskt og fryst storfekjøtt per måned fra januar 2019 til og med mars 2021. Totalimporten av storfe i 2020 har økt mye som følge av stengte grenser og lite reising. Et høyere innenlands forbruk kombinert med økt melkebehov har ført til lange perioder med nedsatt administrativ toll. I 2020 ble det importert totalt 16 182 tonn storfe.

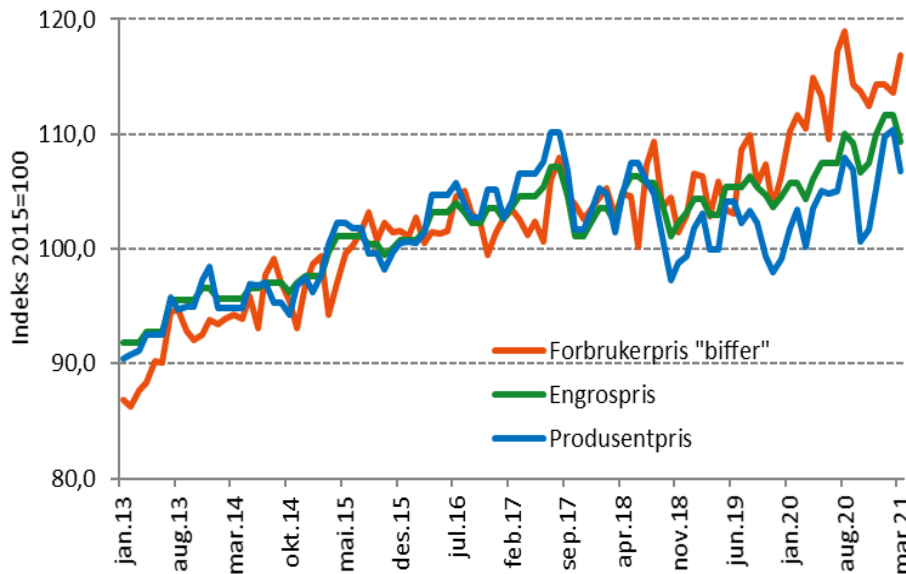
Figur 5.3 Import av ferskt og fryst storfekjøtt i tonn (tollposisjon 0201 og 0202) fra januar 2019 til og med mars 2021.

5.2 Priser og prisdannelse etter engrosprispunktet

I dagligvarehandelen er det ulik prisutvikling for ulike deler av dyret. Mulighetene til å ta ut økt pris på ulike stykningsdeler må tillegges vekt i prisfastsettingen. Økt etterspørsel etter sorteringer gir et balansert salg.

5.2.1 Utviklingen i forbrukerpriser kontra engrospris og produsentpris

Figur 5.4 viser en sammenstilling av prisutvikling på ulike ledd i verdikjeden. Samtlige priser har økt det siste året. Engros- og produsentpris følger hverandre i større grad enn forbrukerpris. I 2020 økte produsentprisindeksen med 2,4 prosent og engrosprisindeksen med 2,6 prosent fra 2019. Forbrukerprisindeksen økte med 2 prosent for storfebiffer i 2020 sammenliknet med 2019.

Figur 5.4 Utviklingen i produsent-, engros- og forbrukerpris på biff storfe fra januar 2013 til mars 2021. Indeks 2015 =100³¹.

5.3 Produksjon, struktur og produksjonsøkonomi

Tall fra 2021 viser en liten økning i totalantallet for storfebestanden. Antall melkeprodusenter har gått ned de siste ti årene, samtidig som den gjennomsnittlige besetningsstørrelsen økt. I samme tidsrom har også antall jordbruksbedrifter med ammeku og den gjennomsnittlige besetningsstørrelsen med ammekyr økt.

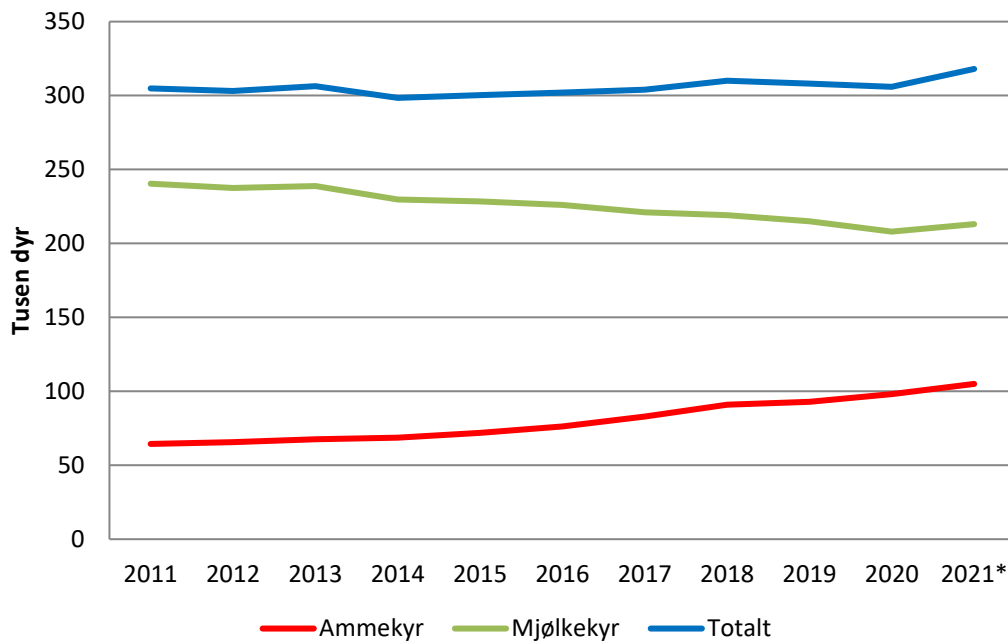
Tallene for referansebruk 8 viser at vederlaget til arbeid og egenkapital per ku har økt fra 2019 til 2020, og det er forventet en økning også i 2021.

5.3.1 Utviklingen i kutallet³²

Tall fra søknad om produksjonstillegg pr. 1. mars 2021 viser en liten økning i total storfebestand fra 1. mars i fjor (se figur 5.5). Etter en økning i antall melkekyr i løpet av 2020 for å dekke melkebehovet ventes det ved utgangen av 2021 å være færre melkekyr. Det prognoseres også en liten nedgang i totalt mordyrantall inkludert ammekyr.

³¹ <https://www.nibio.no/tema/landbruksokonomi/matpriser>

³² SSB- tabell 03802 Ammeku og tabell 03789 Melkeku per 1.mars

Figur 5.5 viser utviklingen i antall ammekyr, melkekyr og totalt fra 2011 til 2021.

*Foreløpige tall for 2021

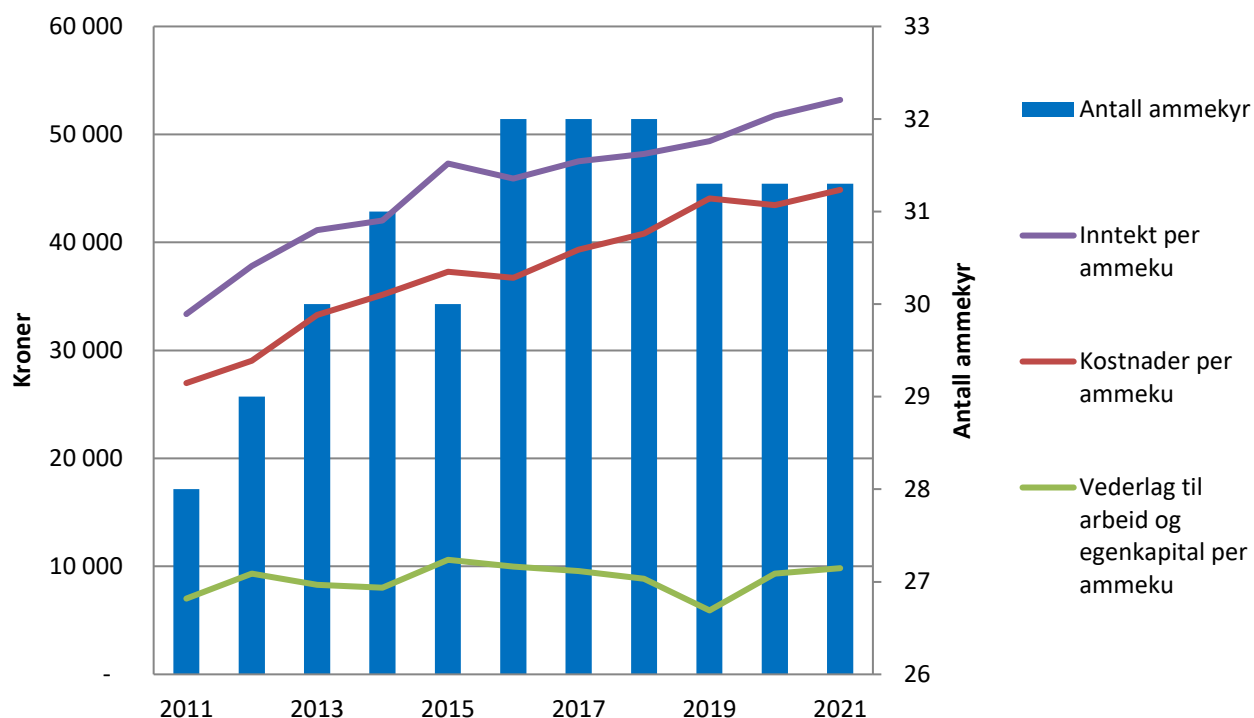
Besetningsstørrelsen har økt de siste ti årene for både ammekyr og melkekyr. I 2010 var det om lag 11 000 jordbruksbedrifter med melkekyr, mot vel 6 900 pr. 1. mars 2021. Samtidig har den gjennomsnittlige besetningsstørrelsen økt fra 22 til 31 melkekyr. I samme tidsrom har også antall jordbruksbedrifter med ammeku økt fra drøyt 5 000 til 5 900, mens den gjennomsnittlige besetningsstørrelsen har økt fra 13 til 18 kyr.

Kuttallet varierer en del gjennom året, og særlig ammekuttallet er høyere på sommeren når kvigene har kalvet enn på vinteren. Det er naturlig at særlig ammekuproduksjonen i stor grad nyttiggjør seg av beitesesongen. Det registreres stor interesse for å etablere ammekuproduksjon. Økt slakting i 2018 som følge av tørke og færre kyr til slakt pga. økte melkekvoter i 2020 har gitt en kortvarig endring i forholdet mellom antall ammekyr og melkekyr. Endringer i melkeproduksjonen ventes å gi økt antall ammekyr på melkebruk og økt kjøttproduksjon fra melkebesetningene. I tillegg forventes det en økning i bruk av kjønnsseparert sæd som kan øke kjøttproduksjonen på melkebruk.

5.3.2 Resultater for referansebruk nr. 8³³

Tallene for referansebruk 8 viser at vederlaget til arbeid og egenkapital per ku har økt med 3 414 kroner fra 2019 til 2020. I 2021 er det estimert en økning på 491 kroner (5 prosent) før jordbruksavtalen. Referansebruk 8 består av 31 ammekyr i 2021. Figur 5.6 viser utviklingen i sentrale nøkkeltall for ammekuproduksjon basert på referansebruk 8.

³³ Totalkalkylen 2021, budsjettmnda (NIBIO)

Figur 5.6 Utvikling i antall ammekyr og økonomi for referansebruk 8.

5.3.3 Dekningsbidrag i ammekuproduksjonen

Tabell 5.11 viser dekningsbidragskalkyler fra Nortura for bruk med 25 ammekyr. Dataene er for produksjon i sone 1³⁴, og oppgitt i kroner per ku. Som det framgår er det bedre dekningsbidrag for tung rase som følge av høyere produksjonsinntekter. Kvalitetstilskuddet er beregnet inn i produksjonsinntekten.

Tabell 5.1 Dekningsbidrag for ammekuproduksjon, hhv. tung og lett rase.

	Tung rase 25 kyr ³⁵	Lett rase 25 kyr ³⁶
Produksjonsinntekter	20 908	17 437
Variable kostnader	14 932	11 691
Dekningsbidrag 1	5 977	5 746
Tilskudd	13 032	12 883
Dekningsbidrag 2	19 009	18 629

³⁴ Verdien av kjøttet er satt til forventet noteringspris i avtaleåret, inklusive diverse tillegg. Det er ingen distriktstilskudd.

³⁵ Slaktevekter og -kvalitet: Ku – klasse O+/R-, 355 kg. Okse – klasse R+, 355 kg. Kviqe – klasse R, 245 kg.

³⁶ Slaktevekter og -kvalitet: Ku – klasse O, 300 kg. Okse – klasse O+/R-, 330 kg. Kviqe – klasse O/O+, 200 kg.

Produksjonsinntektene har økt med 611 kr for tung rase og 489 kr for lette raser siden våren 2020.

5.4 Langtidsutsikter storfe

De siste årene har det vært en reduksjon i forbruket av storfekjøtt pr capita. Fra 2015 til 2019 har salget av rødt kjøtt pr capita gått tilbake med 6 prosent. Storfe utgjør en stor del av dette. I perioden frem mot 2025 forventes det en fortsatt reduksjon i forbruket pr capita, men ikke i like stort omfang som de siste årene. Totalmarked har anslått at det totale forbruket i Norge om fem år vil være om lag som i dag. Dette innebærer fortsatt årlig reduksjon i kjøttforbruket, og forventningene om totalt konsum av rødt kjøtt i Norge er noe nedjustert i forhold til 2019. Det vil i praksis innebærer en reduksjon pr capita på 0,5 prosent pr år med et relativt lavt salg som utgangspunkt.

Det er svært mange faktorer som påvirker markedsbalansen for storfe, og dermed behovet for antall kyr fram mot 2025. Reduksjon i melkeproduksjonen kombinert med utviklingen i melkeytelse vil få betydning for kjøttproduksjonen fremover. Totalmarked har gjennomført en spørreundersøkelse blant bønder i 2020 som viser at det er stor interesse blant produsentene for å starte opp med ammeku.

Figur 5.7 viser behov for antall ammekyr gitt melkevolum og ytelse i melkeproduksjonen. Med et årlig kumelkbehov på om lag 1 400 mill. liter er det estimert et ammekutall på om lag 118 000 for å gi full markedsdekning i 2025. Det er valgt en årlig økning i melkeytelsen på 0,5 prosent til 8 300 kg per årsku. Små endringer i salg av kjøtt, melk eller endringer i ytelse vil fort endre behovet for ammekyr.

90 300 tonn tilgjengelig for norsk produksjon i 2025. Valgt alternativ for melkeytelse

Tilførsler av storfekjøtt (inkl. kalv) i tonn pr. år ved melkeytelse **8 300 kg**

Antall ammekyr

Antall melkekyr	Melke riv. Mill. liter	100 000	105 000	110 000	115 000	118 000	125 000	130 000
205 200	1 500	88 400	89 900	91 500	93 000	94 000	96 100	97 700
198 300	1 450	86 500	88 000	89 600	91 100	92 100	94 200	95 800
191 500	1 400	84 600	86 100	87 700	89 200	90 200	92 300	93 900
184 600	1 350	82 700	84 200	85 800	87 300	88 200	90 400	92 000
177 800	1 300	80 700	82 300	83 800	85 400	86 300	88 500	90 000

Figur 5.7 Behov for antall ammekyr gitt melkevolum og ytelse i melkeproduksjonen.

6 Sau og lam

Prognosen fra mai viser en bedre markedssituasjon for sau og lam. Det er om lag balanse for sau og lam i 2021. Etter flere år med overproduksjon og vekslende etterspørsel opplever vi økt salg og tomt reguleringslager før ny sesong.

Langtidsutsiktene fram til 2025 viser at det ikke vil være rom for økning i produksjonen av sau- og lammekjøtt de nærmeste årene.

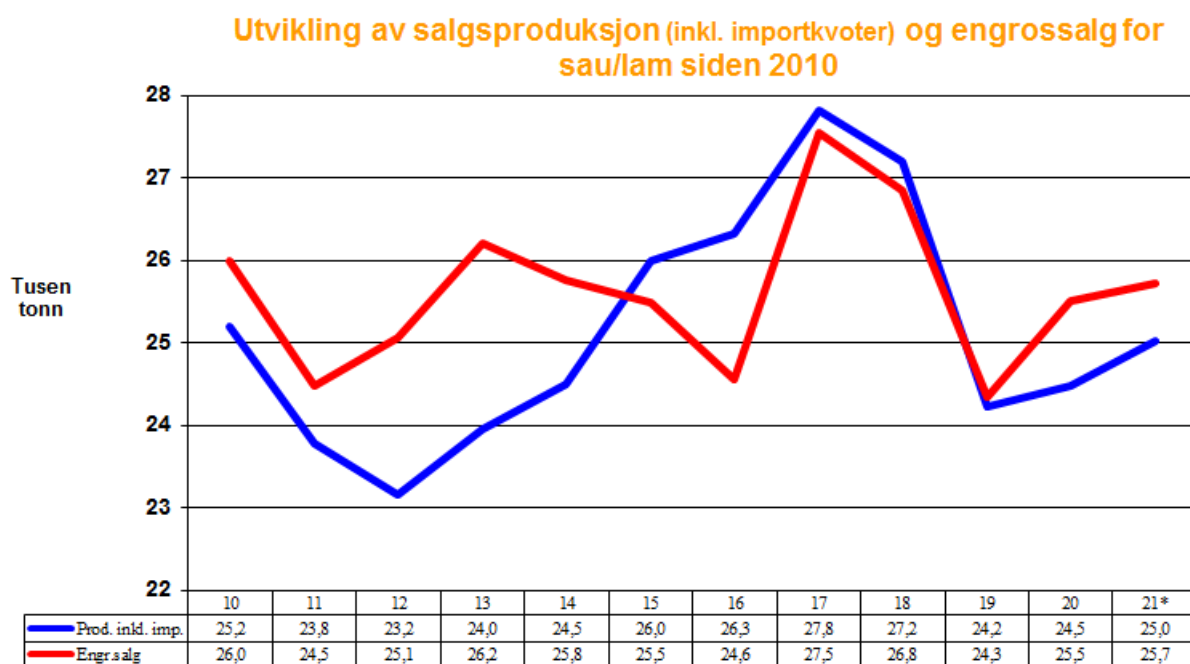
De siste årene har det vært nødvendig å bruke pris aktivt for å stimulere salget av sau og lam. Engrosprisen på sau har blitt løftet og vil nærme seg et mer normalt nivå i 2021. Prisen på lam av svak kvalitet er betydelig redusert.

Prognosen for 2021 viser en underdekning og lavere reguleringslager ved utgangen av året enn i starten. Under forutsetningen av at produksjonen ikke økes, er det håp om balanse også litt lenger fram. Vi ser derfor muligheter for prisøkninger på sau og lam

Planlagt gjennomsnittlig engrospris for lam økes med kr 2,50 pr kilo til 69,40 per kilo for andre halvår 2021.

6.1 Marked og priser

Det har i flere år vært et relativt stort overskudd av sau og lam i markedet, noe som har gjort at det har vært mye slakt på reguleringslager. For å skape en positiv utvikling har det vært satt inn betydelig innsats for å utvikle produkter som f.eks. serien "hverdagslam" for å øke salget til dagligvarekjedene. Nortura opplever nå salgsvekst på produkter av både sau og lam, og i februar 2021 var reguleringslageret helt tomt. Figur 6.1 viser utviklingen i produksjon og engrossalg av sau og lam fra 2010.

Figur 6.1 Utvikling i produksjon inkl. kvoteimport og engrossalg av sau/lam fra 2010- 2021.

* Prognose fra mai 2021

6.1.1 Prognosen for 2021

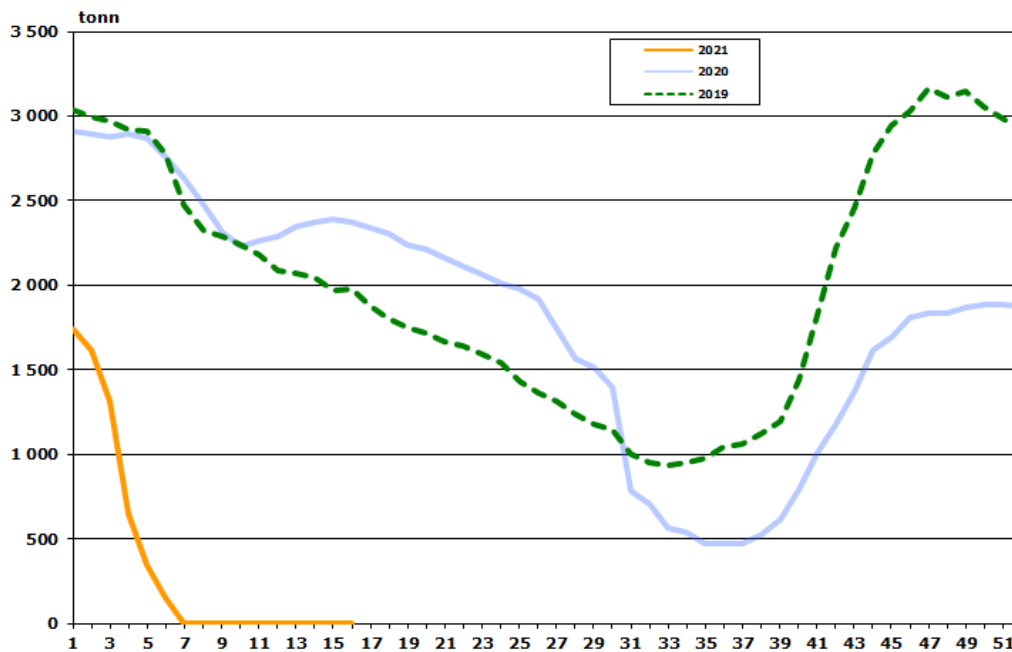
For 2021 totalt viser prognosen en underdekning på 500 tonn for lam, inkludert inntak av WTO-kvoten på 206 tonn og import av på 500 tonn fra Island. Dette innebærer et prognosert reguleringslager ved utgangen av året på om lag 1 400 tonn. Det er nødvendig med et lager av denne størrelse for å dekke behovet i perioden fram til ny slaktesesong.

Tilførslene prognoseres fortsatt å bli om lag uendret fra 2020. Det forventes bra trykk på lammesalget også i 2021. For å holde balanse i markedet for sau og lam er det imidlertid ikke rom for økt bestand og produksjon i årene framover.

6.1.2 Reguleringslager

Beholdningen på reguleringslageret var på 1 880 tonn lam ved inngangen av 2021. Siden februar 2021 har reguleringslageret vært tomt for sau og lam. Reguleringslageret for sau/lam har ikke vært tomt siden 2015. Figur 6.26.2 viser oversikt over beholdningen av sau og lam på reguleringslager per uke.

Lagerbeholdning pr uke - sau/lam

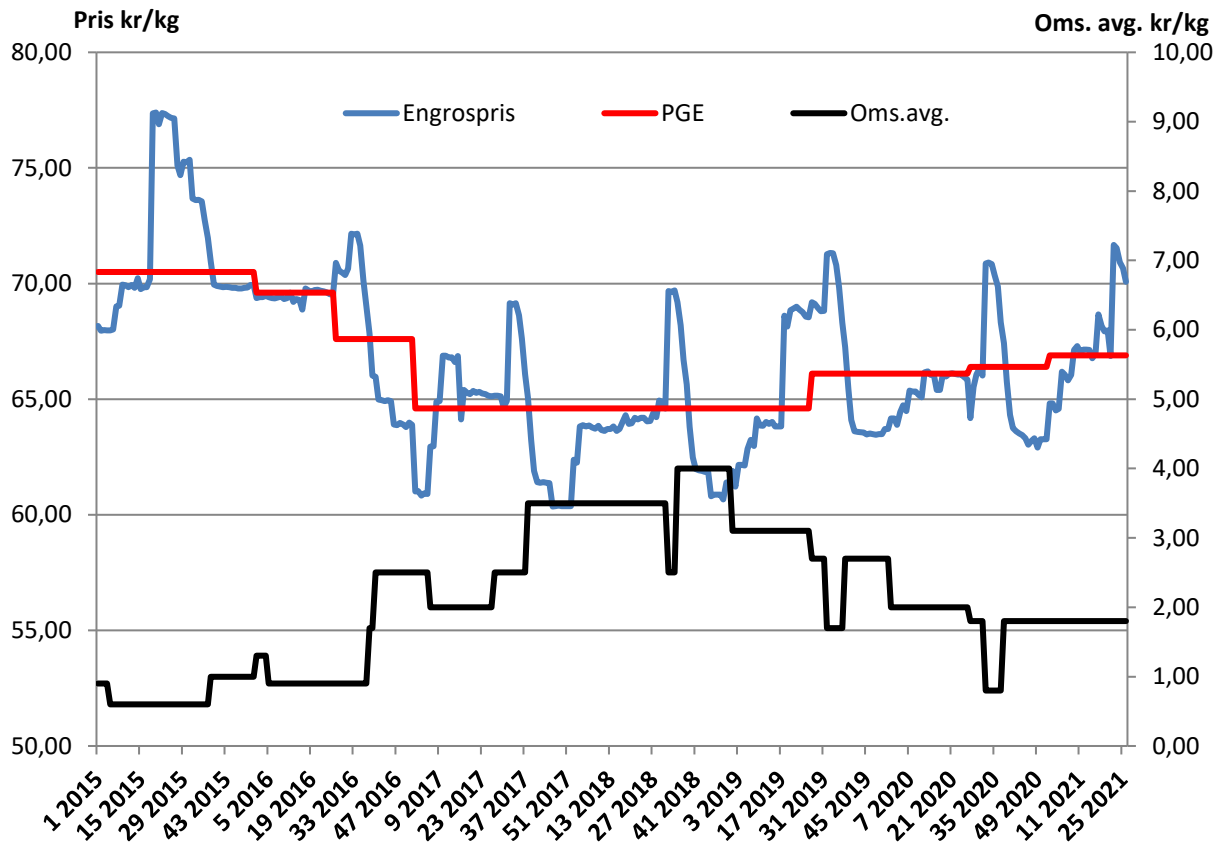

Figur 6.2 Reguleringslager lam per uke fra uke 1 2019 til uke 16 2021.

6.1.3 Målpris/engrospris, oppnådd pris og omsetningsavgift

Fram til andre halvår 2015 var det en betydelig prisøkning på lam. På grunn av markedssituasjonen ble den planlagte gjennomsnittlige engrosprisen redusert fram til 2017 og var deretter uendret i to og et halvt år. For 2. halvår 2019 ble så engrosprisen økt igjen. Engrosprisen ble også økt 2. halvår 2020 og 1. halvår 2021.

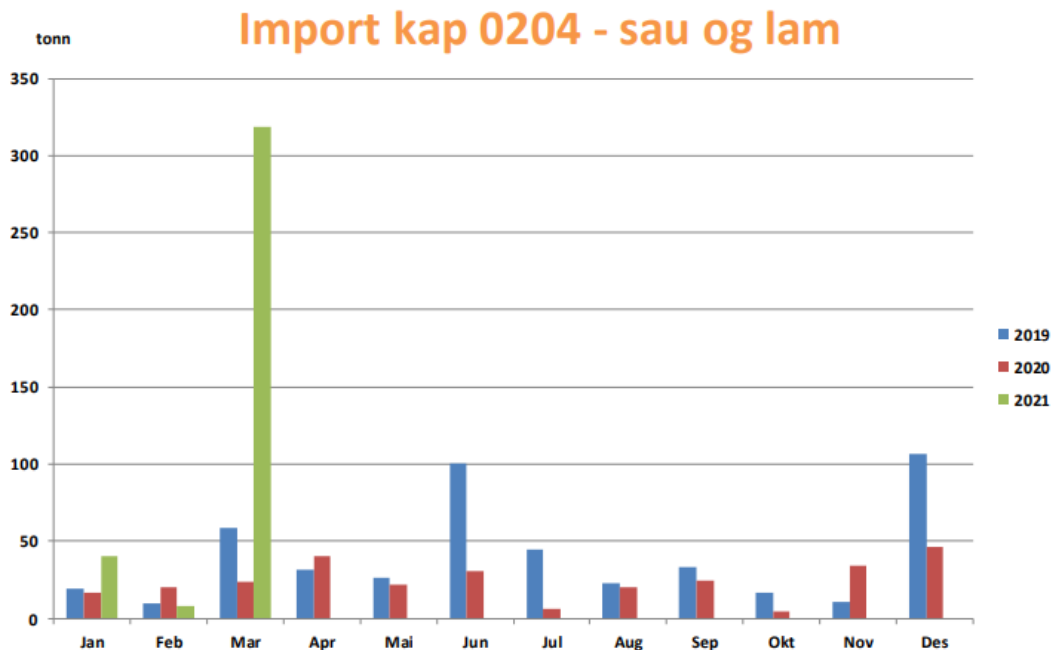
Det er store sesongvariasjoner i prisnivået på engrospris, som er naturlig ved en sesongbasert produksjon. Prisen er høy sommer/tidlig høst for å få flere lam til slakt tidligere i sesongen. Figur 6.3 viser utviklingen i målpris/PGE, oppnådd pris og omsetningsavgift for de siste årene for lam.

Figur 6.3 Utviklingen av målpris/engrospris/omsetningsavgift for lam fra uke 1 2015 – uke 25 2021.

6.1.4 Import av sau og lam

Figur 6.4 viser importen av ferskt og fryst saue- og lammekjøtt fra 2019 til og med mars 2021. Importen i 2020 var på 367 tonn, mot 481 tonn i 2019. Det som importeres av sau og lam er hovedsakelig fra Island, og hovedsakelig lam.

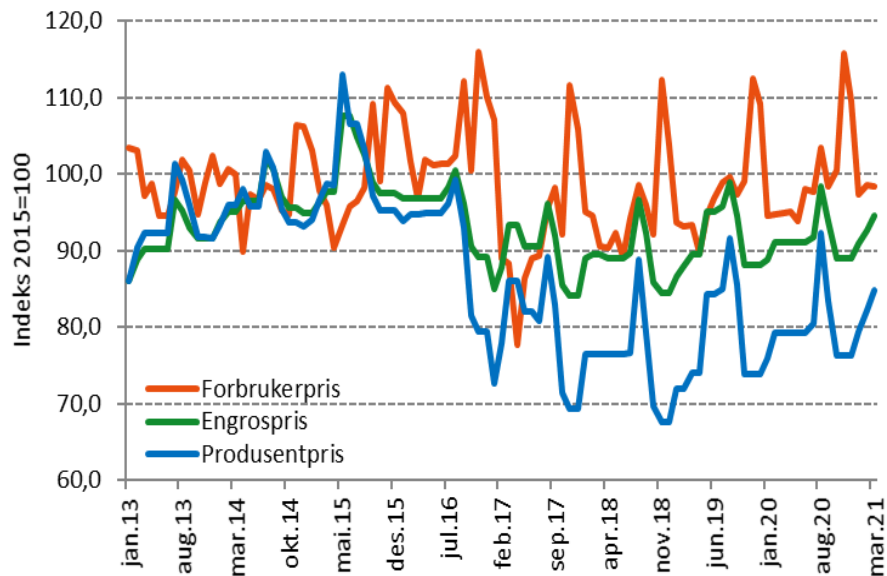
Figur 6.4 Importen av ferskt og frossent saue- og lammekjøtt fra januar 2019 til mars 2021.

6.2 Prisdannelse etter engrosprispunktet sau og lam

I dagligvarehandelen er det ulik prisutvikling for ulike deler av dyret, og prisutviklingen i forbrukermarkedet samsvarer ikke med engrosprisen. Dette må hensyntas ved vurdering av engrosprisfastsetting og mulighetsrommet ved prissetting på de ulike stykningsdelene.

Butikkpriser sau og lam

Figur 6.5 viser engros-, produsent- og forbrukerpris for sau/lam. I 2020 økte engrosprisindeksen med 1 prosent og produsentprisindeksen økte med 3,3 prosent. Forbrukerprisindeksen for lam var uendret fra 2019 til 2020. Tidligere har produsent- og engrospris fulgt hverandre ganske tett, mens forbrukerprisen styres i større grad av sesongvarianter og kampanjer. De siste årene har derimot forskjellen mellom produsentpris og engrospris vært større. En av hovedårsakene har vært høy omsetningsavgift for å håndtere store overskudd.

Figur 6.5 Engrospris, produsentpris og forbrukerpris for lam fra januar 2013 til mars 2021³⁷.

6.3 Produksjon, struktur og produksjonsøkonomi

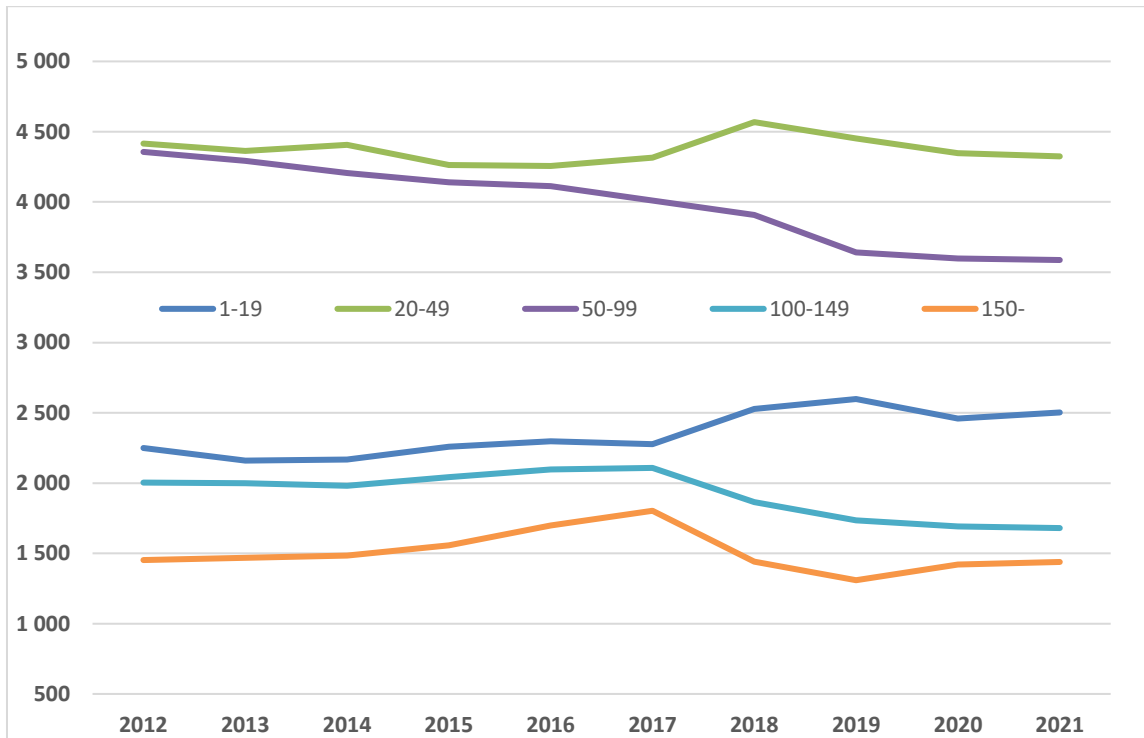
Selv om det var en marginal økning i antall sauebruk fra 2020 til 2021 har det blitt færre sauebruk over en lengre tidsperiode. Både i 2020 og 2021 har antall bruk med mer enn 150 sauer økt sammen med de minste brukene. Det var en betydelig nedgang i sauetallet i 2018 og 2019 som følge av lave priser og tørke, men i 2020 og 2021 har sauetallet tatt seg litt opp igjen.

Tallene for referansebruk 3 viser at det har vært en bedring i økonomien for sauebrukene siden 2018. Fra 2019 til 2020 økte vederlag til arbeid og egenkapital, og det er forventet en svak økning på i 2021.

6.3.1 Utviklingen i sauetall og struktur

Figur 6.6 viser utviklingen i antall bruk med sau fordelt på besetningsstørrelse. Selv om det var en marginal økning i antall sauebruk fra 2020 til 2021 har det blitt færre sauebruk over en lengre tidsperiode. De siste ti årene har det blitt 6,5 prosent færre sauebruk. Både i 2020 og 2021 har antall bruk med mer enn 150 sauer økt sammen med de minste brukene.

³⁷ Matpriser, NIBIO. Hentet fra: <https://www.nibio.no/tema/landbruksokonomi/matpriser>. Mars 2021

Figur 6.6 Antall jordbruksbedrifter med vinterføra sau fra 2012- 2021, fordelt på besetningsstørrelse³⁸.

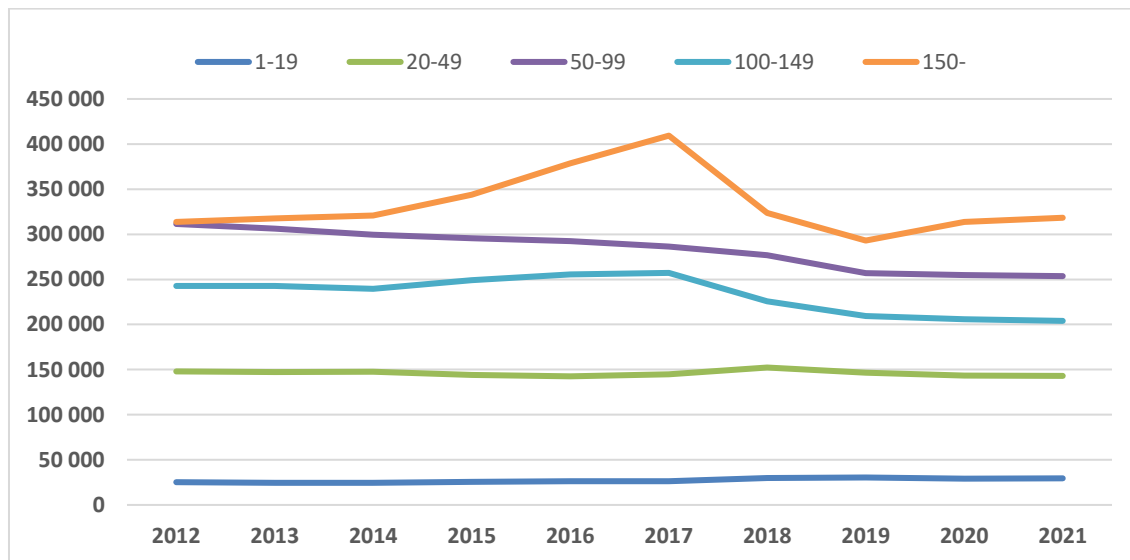
Det er få sauebruk som har mer enn 450 sauer, og i 2020 er det kun 19 produsenter som har flere enn 500 sauer. Aller størst er den gruppa som har 1-49 sauer, og deretter synker antall produsenter i takt med økt antall sauer. Tabell 6.1 viser en oversikt over saueprodusenter fordelt etter besetningsstørrelse i perioden 2011–2020.

³⁸ SSB tabell 03803: Vinterføra sauer per 1. januar, etter buskapsstorleik 2012 – 2021

Tabell 6.1 Antall jordbruksbedrifter fordelt på besetningsstørrelse³⁹

Antall sau	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1-49	6625	6617	6156	6238	6523	6557	6687	7347	7290	7175
50-99	4603	4330	4200	4106	4139	4112	4002	3827	3651	3531
100-149	2073	2000	1974	1956	2402	2099	2082	1758	1593	1637
150-199	784	790	784	813	819	843	862	686	618	665
200-249	356	351	358	338	377	451	413	343	300	316
250-299	138	164	158	163	171	179	223	140	138	132
300-349	65	64	80	82	95	115	108	85	74	79
350-399	34	35	30	26	41	46	57	39	28	41
400-449	22	18	22	19	23	25	29	13	17	11
450-499	6	8	10	15	13	14	15	12	10	12
500-549	9	6	4	6	7	5	9	8	6	7
550-599	2	4	2	3	4	5	6	5	5	6
600-649	2	0	3	0	3	5	4	3	2	2
650-699	3	3	2	2	1	2	1	1	3	3
>700	2	3	2	2	4	6	7	3	2	1
Totalt	14724	14393	13785	13769	14622	14464	14505	14270	13737	13618

Figur 6.7 viser utviklingen i antall vinterfôra søyer fordelt på besetningsstørrelse fra 2012 til 2021. Det var en betydelig nedgang i sauetallet i 2018 og 2019 som følge av lave priser og tørke, men i 2020 og 2021 har sauetallet tatt seg litt opp igjen. Det står mest sau i besetninger med over 150 vinterfôra søyer. I 2021 utgjør dette en andel på 33,6 prosent av all sau i Norge.

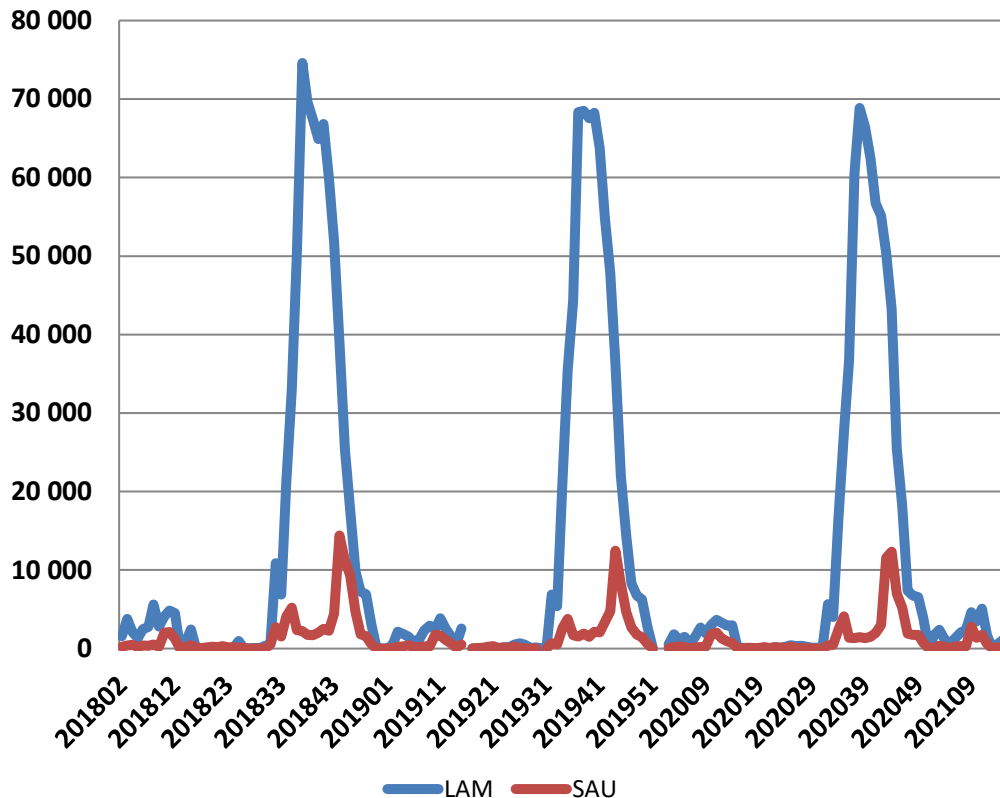

Figur 6.7 Antall vinterfôra sauer fra 2012 – 2021, fordelt på besetningsstørrelse⁴⁰

³⁹ Produksjonstilskuddsstatistikk 2011–2020, Landbruksdirektoratet

⁴⁰ SSB tabell 03803: Vinterfôra sauer per 1. januar, etter buskapsstorleik 2017 – 2020

Figur 6.8 viser variasjonen i levering av lam og sau til slakt fra uke 1 2018 og hittil i 2021 (uke 15). Gjennomsnittlig planlagt engrospris settes for et halvt år om gangen, hvor det altså er svært begrenset med slakt i det første halvåret hvert år.

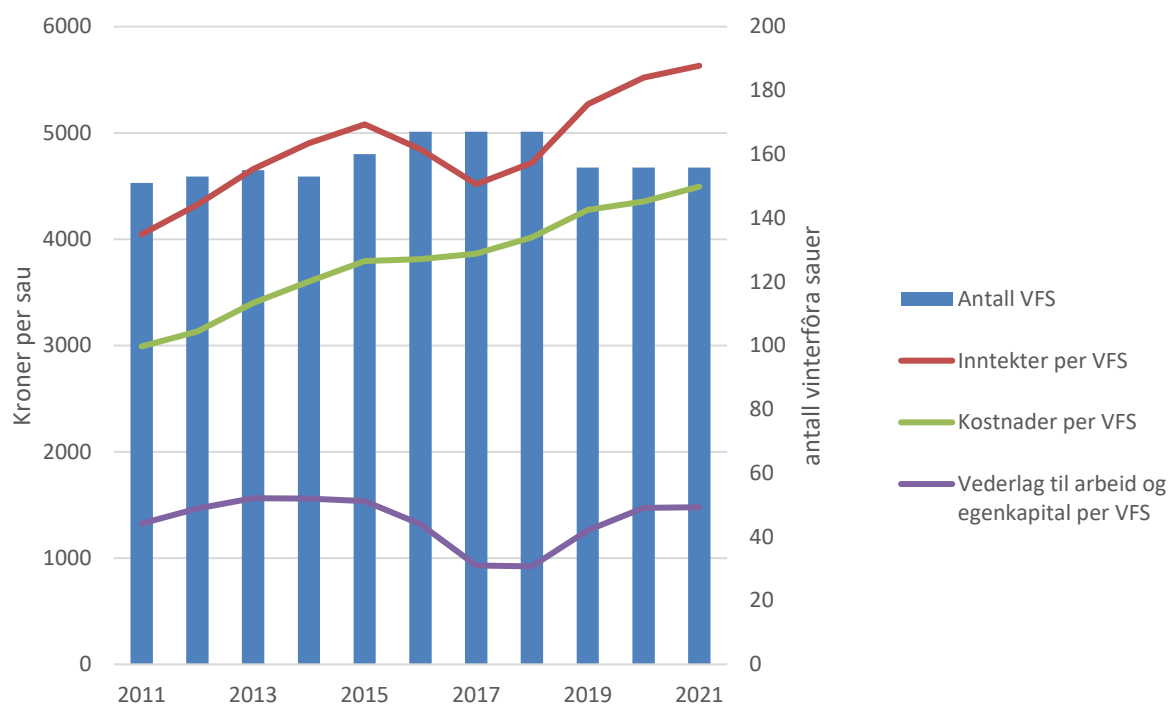
Figur 6.8 Variasjonen i levering av antall lam og sau til slakt f.o.m. uke 1 2018 t.o.m. uke 15 2021⁴¹.

6.3.2 Referansebruk 3⁴²

Tallene for referansebruk 3 viser at det har vært en bedring i økonomien for sauebrukene siden 2018. Fra 2019 til 2020 økte vederlag til arbeid og egenkapital med 210 kroner, og det er forventet en økning på 7 kroner i 2021 før jordbruksforhandlingene. Referansebruk 3 består av 156 sauer 2021. Figur 5.6 viser utviklingen i sentrale nøkkeltall for ammekuproduksjon basert på referansebruk 3.

⁴¹ Sau til slakt er summen av kategorien ung sau og voksen sau, hentet fra Nortura Totalmarked

⁴² Totalkalkylen 2021, budsjettmemda (NIBIO)

Figur 6.9 Utvikling antall vinterfôra sauer og økonomi per sau for referansebruk 3 i perioden 2011-2021.

6.3.3 Dekningsbidrag for sauebrukene

Utgangspunktet for de økonomiske vurderingene her er Norturas dekningsbidragskalkyle for et sauebruk med 130 vinterfôrede sauer. Utgangspunktet for å velge et bruk med 130 sauer er at dette tilsvarer om lag 1 årsverk i de ulike referansebrukene NIBIO har for rene sauebruk. Ut fra tall fra SSB, har et gjennomsnittlig sauebruk i Norge i dag 68 vinterfôra sauer.

Beregningene forutsetter at bruket ligger i arealtilskuddssone 5A og distriktstilskuddssone 2. 94 % av lamma er klasse O+ eller bedre. Avdråttene per sau er satt til omtrent det samme som et gjennomsnittlig medlem i Sauekontrollen.

Tabell 6.2 Oversikt over dekningsbidraget til et sauebruk med 130 vinterfôra sauer⁴³.

	2019/2020	2020/2021
Produksjonsinntekter ⁶⁴	1 703	1 707
Variable kostnader	1 347	1 374
Dekningsbidrag 1	356	333
Tilskudd	2 783	2 807
Dekningsbidrag 2	3 139	3 140
Hele bruket:	408 037	408 185

⁴³ Beregningene forutsetter at bruket ligger i arealtilskuddssone 5A og distriktstilskuddssone 2. 94 % av lammene er klasse O+ eller bedre.

I 2020/2021 utgjør produksjonsinntektene⁴⁴ om lag 38 % av inntektene, ca. det samme som forrige avtaleår.

6.4 Langtidsutsikter sau og lam

Forbruket av sau og lam pr capita har ligget svært stabilt de siste 20 årene, men vi har sett en reduksjon i det siste. Forbruksundersøkelser viser over tid en klar tendens til at yngre forbrukere spiser betydelig mindre sau og lam enn eldre forbrukere. Dette er en trend som kan gi større utfordringer for salget av sau og lam fremfor storfe i årene som kommer. Markedsbalansen tilsier at det ikke er rom for økning i produksjonen.

⁴⁴ Inkludert grunntilskudd og ulltilskudd.

7 Egg

Det har i lengre perioder vært overskudd av egg i markedet, men overskuddet har vært håndtert med førtidsslakting.

Langtidsutsiktene fram til 2025 viser at det ikke vil være rom for økning i produksjonen av egg de nærmeste årene.

Bestillinger fra handelen og industrien er nå primært egg fra frittgående høner. Omstillingen hos eggprodusentene har vært betydelig. 96 % av eggene i Nortura er nå fra frittgående høner, og etterspørselen blir etter hvert bedre dekket. Volumet av egg fra høner i miljøinnredning er nå på et nivå som gjør at Nortura har omsetning både av konsumegg og eggprodukter til storhusholdningsmarkedet. Det er viktig å understreke at Nortura ikke kan garantere hvor lenge markedet for egg fra miljøinnredning er tilgjengelig. I dag er prisdifferansen mellom egg fra frittgående produksjonssystemer 2,7 kr høyere enn egg fra miljøinnredning. Rimelige egg er årsaken til at vi klarer å få solgt eggene fra miljøinnredning.

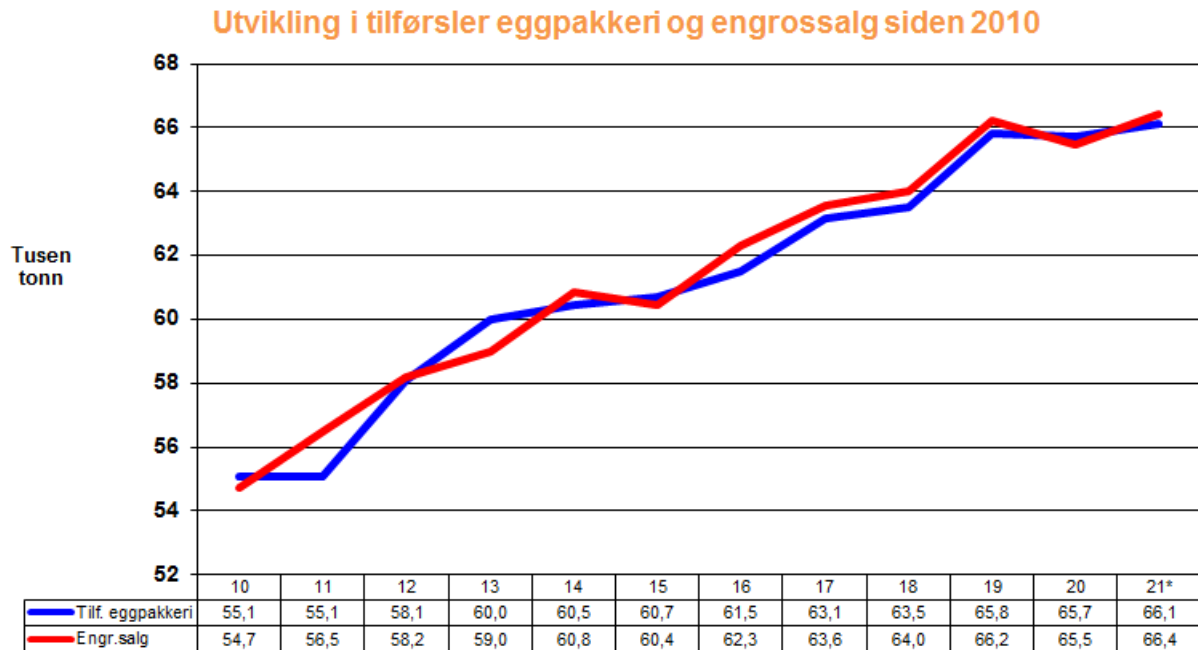
Importvernet er svakt for egg, men norske egg har en sterk posisjon i markedet og konsumegg til dagligvare er mindre utsatt for å erstattes med importerte egg.

Det er viktig at en unngår en ukontrollert oppbygging av produksjonskapasitet, og det er ikke rom for produksjonsøkninger nå.

Planlagt gjennomsnittlig engrospris for egg, både fra frittgående og miljøinnredning økes med kr 0,4 pr kilo til kr 20,70 for andre halvår 2021.

7.1 Marked og pris

Figur 7.1 viser utviklingen i tilførsler til eggpakkeri og engrossalg av egg. De siste årene har det vært overproduksjon av egg, men det har i stor grad blitt løst med førtidsslakting. Det er prognosert et lite overskudd av egg også i 2021.

Figur 7.1 Utvikling i tilførsel eggpakkeri og engrossalg av egg fra 2009 til 2021.

* Prognose fra mai 2021

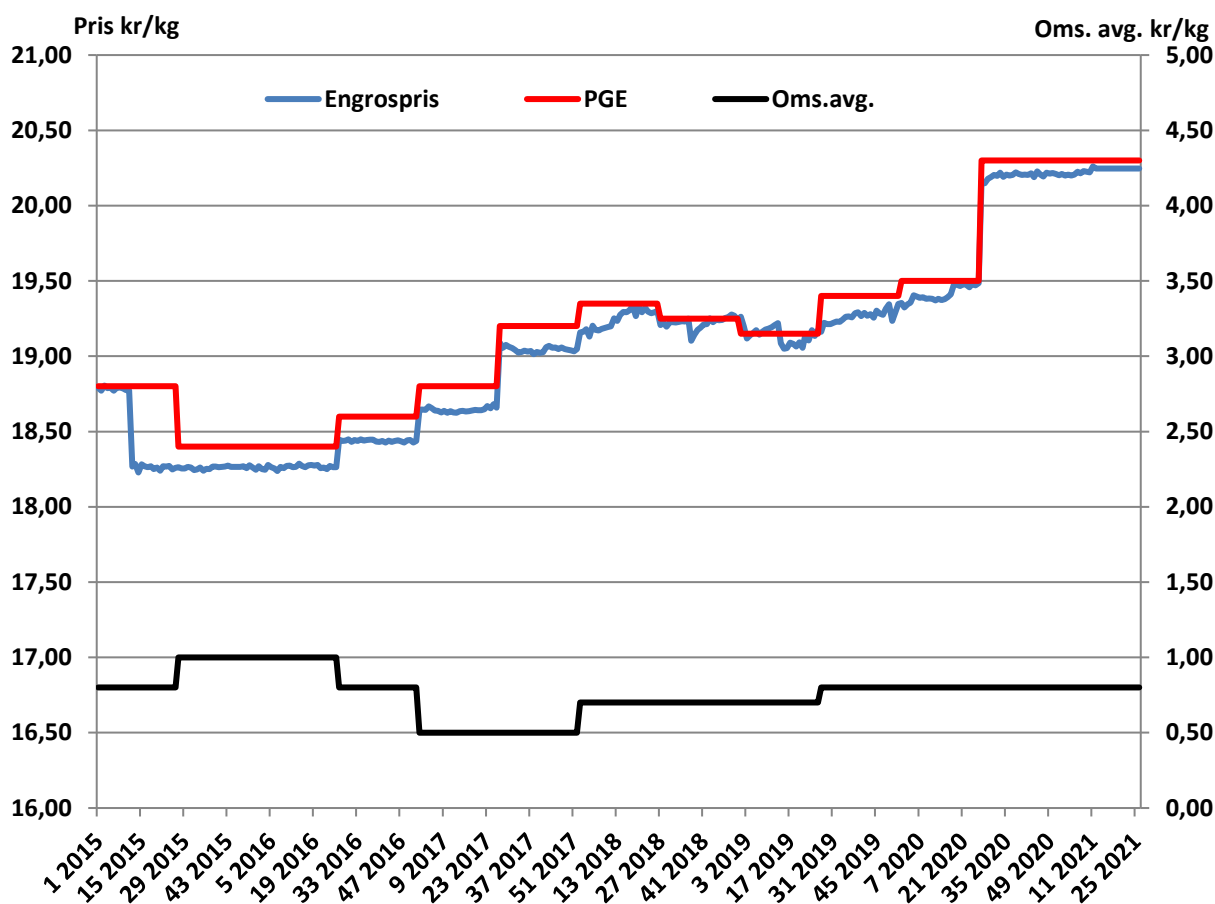
7.1.1 Prognosen for 2021

Prognosen viser et overskudd på 200 tonn egg i 2021. Dette er noe lavere enn sist prognosert og skyldes noe økt salg som følge av tiltakene i samfunnet. Korrigert for uttak av egg gjennom førtidsslakting i 2020 er tilførslene prognosert å bli om lag uendret i 2021. Samlet salg av egg til dagligvare og industri forventes å øke med 1,4 prosent fra 2020.

Det har fram til 1. mai 2021 vært en underdekning og nedbygging av reguleringslageret av egg på nærmere 250 tonn. Overskuddet prognoseres å oppstå i sommermånedene. Overskuddet kan håndteres med førtidsslakting. Godt salg gjør at eggmarkedet ser bedre ut enn de aller første prognosene for 2021, men det er heller ikke for denne sektoren behov for økt produksjon.

7.1.2 Målpris/engrospris, oppnådd pris og omsetningsavgift

Figur 7.2 viser utviklingen i målpris, planlagt gjennomsnittlig engrospris (PGE), oppnådd engrospris og omsetningsavgift. I andre halvår 2020 økte prisen fra kroner 19,50 til 20,30.

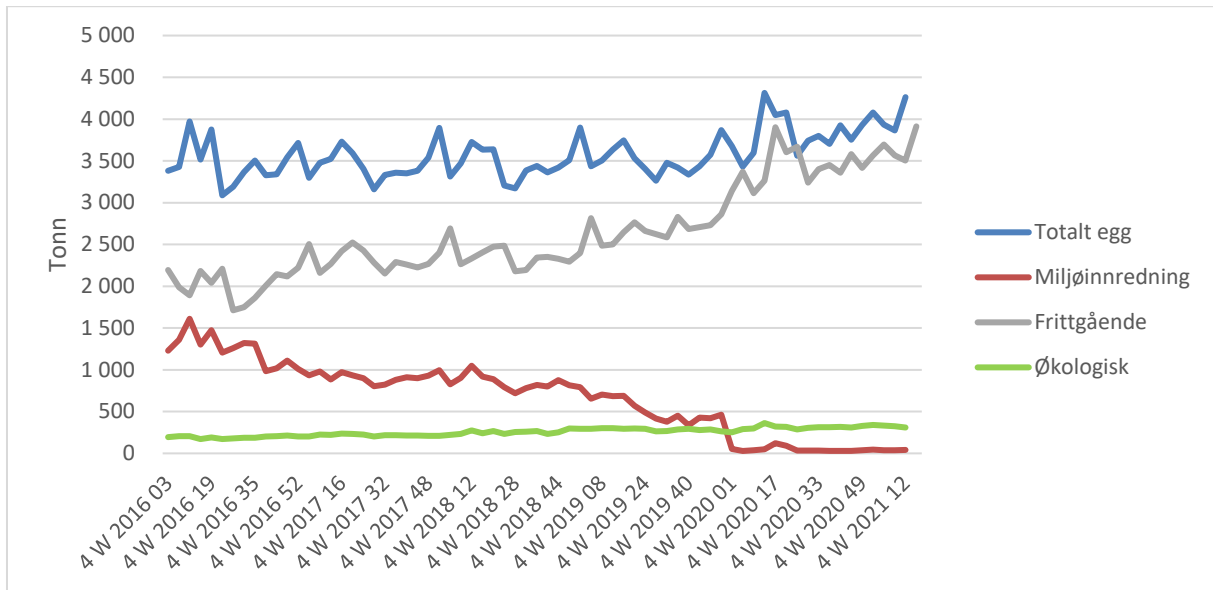
Figur 7.2 Utviklingen av målpris/planlagt gjennomsnittlig engrospris, oppnådd engrospris og omsetningsavgift for egg fra uke 1 2015 til uke 25 2021.

7.1.3 Markedsutviklingen for egg

Eggsektoren preges av svært tydelige markedskrav fra sentrale aktører om egg fra frittgående høner, og det fører til behov for utfasing av eggproduksjon i miljøinnredning. Industrimarkedet legger fram krav om eggprodukter framstilt av egg fra frittgående høner. Eggproduktene selges i stor grad videre til dagligvaremarkedet som i praksis kun etterspør egg fra frittgående høner. Storhusholdningsmarkedet har etterspurt noe egg fra miljøbur av prishensyn, men også her øker etterspørselen etter egg fra frittgående høner.

I dag er det mulig å benytte de få bureggene som produseres (ca. 4 prosent av eggene i Nortura) i et begrenset marked til storhusholdning og eggprodukter, men det er en salgskanal som raskt kan forsvinne helt.

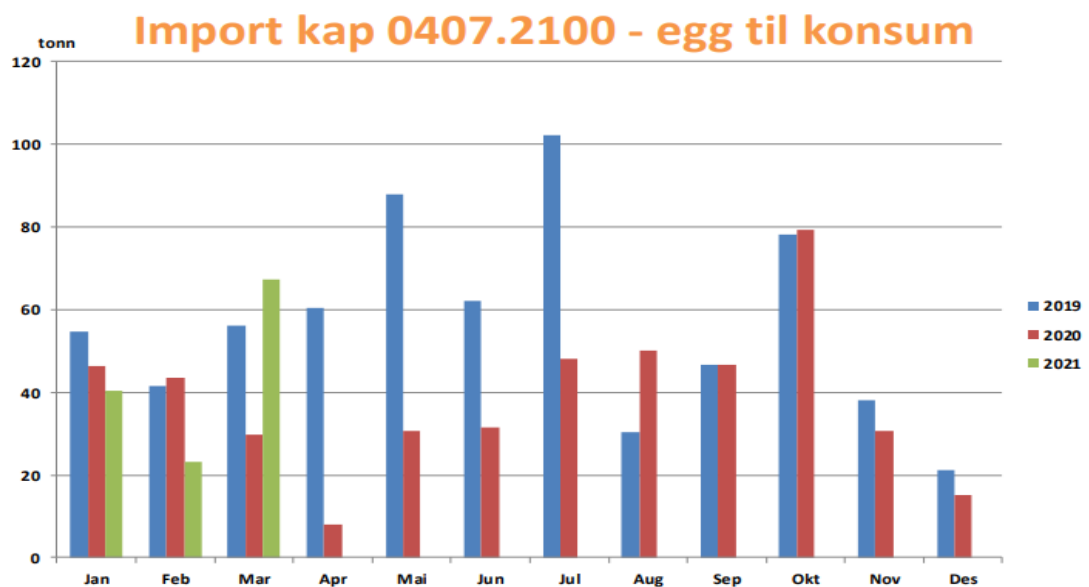
Figur 7.3 viser utviklingen i omsatt volum for egg med fordeling på driftstyper. Trenden er at det stadig omsettes mindre egg fra miljøinnredning, og i dagligvaremarkedet finnes knapt slike egg nå. Omsetningen av økologiske egg er ganske stabil.

Figur 7.3 Utviklingen av volum i tonn av ulike typer egg i dagligvaremarkedet fra uke 4 2016 til uke 12 2021

7.1.4 Import av egg innenfor importkvotene

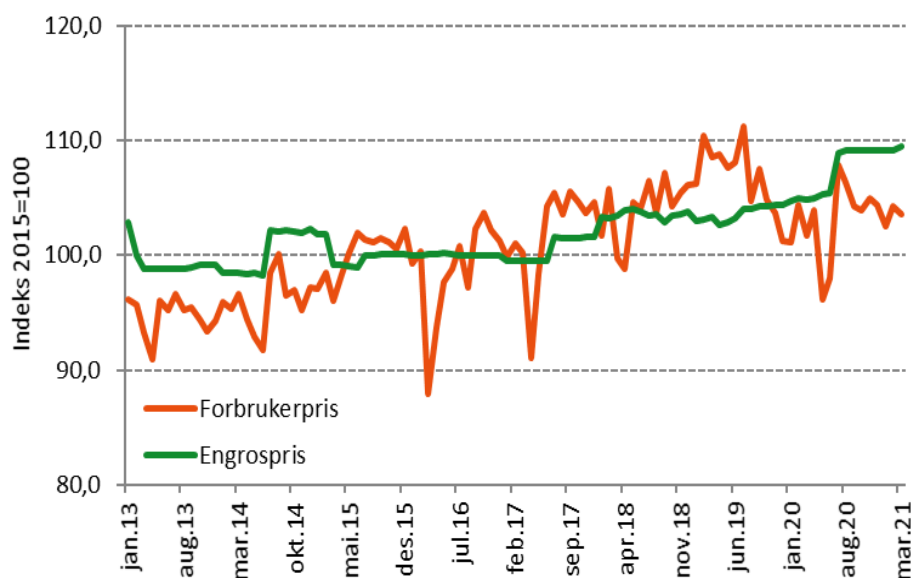
Importen av egg til Norge har vært relativt liten. Det ble importert 459 tonn skallegg i 2020. Importen kommer i all hovedsak fra Skandinavia, på grunn av salmonellarisiko, og importerte egg benyttes normalt i eggprodukter. Import av egg til Norge skjer innenfor WTO- og EU-kvotene, og samlet representerer det knapt 1.600 tonn. Figur 7.4 viser oversikt over importen av egg fra januar 2019 til og med mars 2021.

Figur 7.4 Import av egg til konsum fra januar 2019 til og med mars 2021.

7.1.5 Forbrukerpriser og utvikling i engrospriser

Figur 7.5 viser utviklingen i forbruker- og engrospriser på egg. Den viser større variasjon i forbrukerpris enn engrospris, men de beveger seg oftest i samme retning når det skjer større endringer i engrospris. For 2020 har engrosprisen økt mer enn forbrukerprisen i gjennomsnitt for hele året, og denne utviklingen har fortsatt inn i første kvartal 2021. Engrosprisindeksen økte med 4,4 prosent i 2020, og forbrukerprisindeksen økte med 3,1 prosent.

Figur 7.5 Utviklingen i engrospris og forbrukerpriser for egg fra januar 2013 til mars 2021⁴⁵.

7.2 Produksjon, struktur og produksjonsøkonomi

Det ble bygd mange nye hus og det ble gjort store investeringer i bransjen i årene fram mot 2012. Mange produsenter har derfor fortsatt stor gjeldsbelastning og tilhørende høye finansielle kostnader.

Markedskravene om egg fra frittgående høner har medført en betydelig utfasing av høner i miljøbur, og det betyr en stor omstilling for mange eggprodusenter. Andelen egg fra burhøner er nå om lag 4 prosent.

7.2.1 Struktur og produksjon i ulike innredninger

Gjennomsnittlig besetning er nær 7.500 høner; tilsvarende konsesjonsgrensen. Det var lenge kun en svak økning av andelen frittgående siden omleggingen i 2012, men entydige

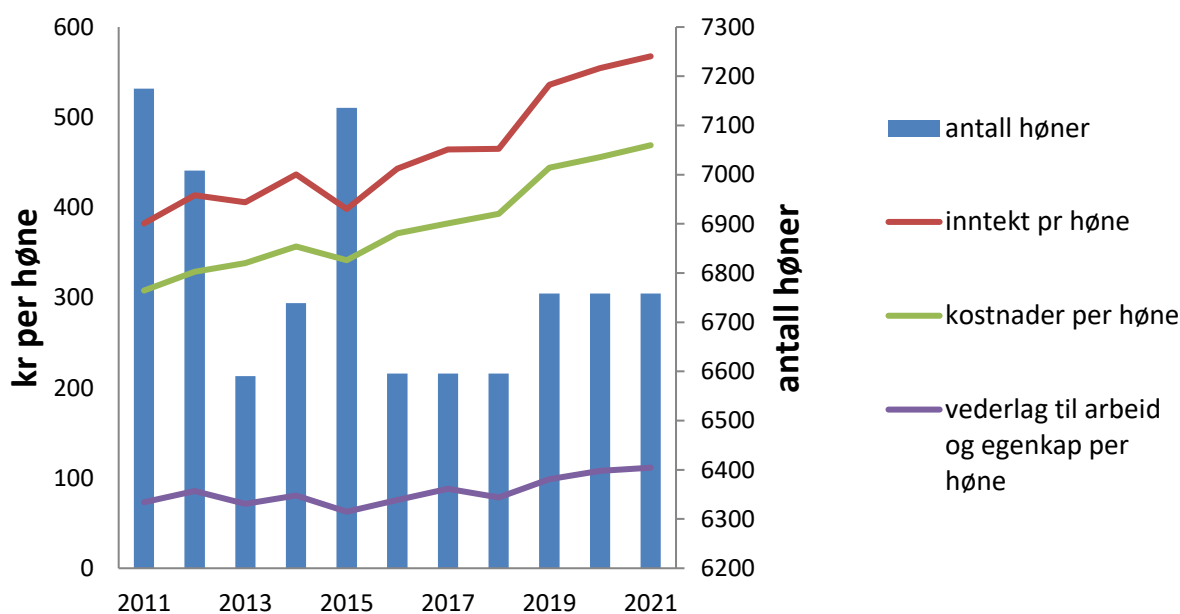
⁴⁵ Matpriser, NIBIO. Hentet fra: <https://www.nibio.no/tema/landbruksokonomi/matpriser>. Mars 2021

markedskrav om frittgående høner har medført omfattende omstilling. Eggproduksjon av høner i miljøinnredning utgjør etter hvert en svært liten andel; ca. 4 prosent. Produksjonen er spredt over landet og ikke lokalisert nært de små salgskanalene.

For Nortura er det krevende å håndtere en varestrøm av buregg med sterkt redusert etterspørsel, og det påløper ekstra kostnader. Kostnadsdekning i verdikjeden må knyttes til gjeldende produksjonsform. Det finnes det noe avsetning for egg fra burhøner, men det er et trangt marked. Eggprodusentene må være klar over at det er en risiko for at dette markedet raskt helt kan forsvinne. Også i eggproduksjon er det behov for å få dekket økte kostnader. Kraftfôr til verpehøner og unghøneproduksjon er det største utgiften.

7.2.2 Referansebruk 6 – korn og egg⁴⁶

Tallene for referansebruk 6 viser at vederlaget til arbeid og egenkapital per høne har hatt en svak økning de siste par årene og det er forventet en svak økning på 3 kroner i 2021 før jordbruksforhandlingene. I 2021 er referansebruk 6 basert på 6 758 høner. Figur 7.6 viser sentrale nøkkeltakk for referansebruk 6.

Figur 7.6 Utvikling i antall høner og økonomi per høne for referansebruk 6 i perioden 2011-2021.

7.2.3 Dekningsbidrags- og lønnsomhetskalkyler i eggproduksjonen

Tabell 7.1 viser deler av Norturas kalkyler for dekningsbidrag i produksjon av egg for miljøinnredning og frittgående høner i januar 2019 og 2020. Det forutsettes 7500 høner.

⁴⁶ Totalkalkylen 2021, budsjettmemda (NIBIO)

Tabell 7.1 Utvikling i kostnader, inntekter og dekningsbidrag i produksjon av egg i 2019 og 2020.

	Jan 19 miljø- innredning	Jan 20 miljø-innredning	Jan 19 frittgående	Jan 20 frittgående
Eggproduksjon per innsatt høne	23,6	23,6	22,9	23,0
Sum produksjonsinntekter	324	316	360	366
Sum produksjonskostnader	232	237	231	237
Diverse variable kostnader	15	16	20	20
Produksjonstillegg	7	7	7	7
Dekningsbidrag 2 per høne og år inkludert produksjonstillegg	68	56	93	92
Dekningsbidrag 2 per år inkludert produksjonstillegg	509 027	423 052	694 026	692 595
Lønnsevne per time ^{*)}	143	80	230	217

Produksjonen per innsatt høne har holdt seg relativt stabilt for begge driftsformene. Produksjonsinntektene per høne har blitt redusert med 8 kroner for miljøinnredning, mens det har vært en økning på 6 kroner for frittgående. Produksjonskostnadene har økt med 5 krone for miljøinnredning og med 6 kroner for frittgående. Det er en reduksjon i dekningsbidrag 2 per høne per år på henholdsvis 12 kroner for miljøinnredning og 1 krone for frittgående. Inkludert produksjonstillegget utgjør det en endring i dekningsbidrag 2 per år på henholdsvis -17 % og 0 %. I kroner utgjør dette om lag -86 000 kroner for miljøinnredning og -1 400 kroner for frittgående produksjon. Det gir en lønnsevne per time på 80 kroner for miljøinnredning og 217 kroner for frittgående i januar 2020.

Lønnsomheten i eggproduksjon er svært avhengig av kapitalkostnaden. Siden det ble nye krav til hold av høner fra 2012 har mange eggprodusenter relativt nye anlegg, og dermed store kostnader. En del av eggprodusentene med miljøburanlegg har noe lavere kapitalbelastning.

7.3 Langtidsutsikter egg

Gjeldende prognose for 2021 viser en overdekning på om lag 200 tonn egg etter at importen er vurdert til 500 tonn. Det er fortsatt overkapasitet i eggneringen, og markedsrommet for egg fra miljøinnredning blir stadig mindre. De senere år har eggforbruket økt per innbygger, og det er rimelig sannsynlig at forbruket også framover øker ut over befolkningsveksten. Samtidig er det viktig å minne om at det nå er betydelig overskudd av egg, og selv med en litt positiv salgsutvikling vil det gå flere år før eggmarkedet er i balanse. Det vil ikke være rom for produksjonsøkninger i eggsektoren de neste årene.

8 Vedlegg

Planlagt gjennomsnittlig engrospris (PGE) på storfe

	Representantvare ung okse				
	Oppnådd pris	avvik fra PGE	PGE	endring % årlig endring	
1. halvår 2015	57,03	0,03	57,00	1,50	3,3 %
2. halvår 2015	57,43	-0,07	57,50	0,50	
1. halvår 2016	58,52	-0,18	58,70	1,20	3,0 %
2. halvår 2016	59,09	-0,11	59,20	0,50	
1. halvår 2017	59,69	-0,31	60,00	0,80	2,2 %
2. halvår 2017	59,92	-0,08	60,00	0,00	
1. halvår 2018	60,09	-0,41	60,50	0,50	0,8 %
2. halvår 2018	59,88	-0,42	60,30	-0,20	
1. halvår 2019	59,87	-0,63	60,50	0,20	0,0 %
2. halvår 2019	60,49	-0,01	60,50	0,00	
1. halvår 2020	61,19	-0,01	61,20	0,70	1,2 %
2. halvår 2020	62,52	-0,28	62,80	1,60	
1. halvår 2021			64,30	1,50	5,1 %

Målpris og planlagt gjennomsnittlig engrospris (PGE) på lam

Avtaleår/halvår	Representantvare lam				
	Oppnådd pris	Avvik	Målpris/PGE	endring % årlig endring	
1. halvår 2015 PGE	70,67	0,17	70,50	1,80	3,7 %
2. halvår 2015 PGE	70,46	-0,04	70,50	0,00	
1. halvår 2016 PGE	69,43	-0,17	69,60	-0,90	-1,3 %
2. halvår 2016 PGE	67,09	-0,51	67,60	-2,00	
1. halvår 2017 PGE	64,60	0,00	64,60	-3,00	-7,2 %
2. halvår 2017 PGE	63,66	-0,94	64,60	0,00	
1. halvår 2018 PGE	63,78	-0,82	64,60	0,00	0,0 %
2. halvår 2018 PGE	64,36	-0,24	64,60	0,00	
1. halvår 2019 PGE	63,77	-0,83	64,60	0,00	0,0 %
2. halvår 2019 PGE	66,08	-0,02	66,10	1,50	
1. halvår 2020 PGE	65,39	-0,71	66,10	0,00	2,3 %
2. halvår 2020 PGE	65,84	-0,56	66,40	0,30	
1. halvår 2021 PGE			66,90	0,50	1,2 %

Målpris og planlagt gjennomsnittlig engrospris (PGE) på egg

Avtaleår/halvår	Representantvare egg			endring % årlig endring	
	Oppnådd pris	Avvik	Målpris/PGE		
1. halvår 2015 PGE	18,48	-0,32	18,8*	0,00	3,9 %
2. halvår 2015 PGE	18,26	-0,14	18,40	-0,40	
1. halvår 2016 PGE	18,26	-0,14	18,40	0,00	-2,1 %
2. halvår 2016 PGE	18,44	-0,16	18,60	0,20	
1. halvår 2017 PGE	18,64	-0,16	18,80	0,20	2,2 %
2. halvår 2017 PGE	19,05	-0,15	19,20	0,40	
1. halvår 2018 PGE	19,25	-0,10	19,35	0,15	2,9 %
2. halvår 2018 PGE	19,22	-0,03	19,25	-0,10	
1. halvår 2019 PGE	19,14	-0,01	19,15	-0,10	-1,0 %
2. halvår 2019 PGE	19,26	-0,14	19,40	0,25	
1. halvår 2020 PGE	19,41	-0,09	19,50	0,10	1,8 %
2. halvår 2020 PGE	20,20	-0,1	20,30	0,80	
1. halvår 2021 PGE			20,30	0,00	4,1 %